

EGO

JUNI 1994

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

**In dit
nummer o.a.:**

Opheffen SCC's KLu, pagina 3

Glaasje schuiven, tijdverdrijf voor militairen? pagina 14

EGO

MAANDBLAD
VAN DE DIENST
HUMANISTISCH
GEESTELIJKE VERZORGING
BIJ DE KRIJGSMACHT

nr. 6, juni 1994, 33e jaargang
Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Klazien van Brandwijk -Wiltjer, Bart
Hetebrij, Wim Heij (voorz.), Joan
Merens, Vincent Peeters, Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam, Evert
van Dijk, Gerard van Erkelens, Sabine
Funneman, Cor Hoekstra (CORK),
Pieter de Jager, Tom Janssen, Stef
Kessels, Willy Lohmann, Frits Maas,
Len Munnik, René Nauta, Marco van
Nek, Leonore van Opzeeland, Cor
Out, Tom Pauka, Freek Pol, Rien
Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten,
Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Frank
Spoelstra, Jan Stoof, Wessel Visser,
Leon Wecke, Hans van Wissen.

Eindredactie:

Joan Merens

Redaktiesekretariaat:

Erika Krijt-Leijendekkers

Prepress/Lithografie/Druk:

Brouwer Offset Utrecht b.v.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.

Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van de
redactie of de dienst HGV.

Overname van artikelen en tekenin-
gen is alleen toegestaan met bronver-
melding.

Inhoud

Loopbaanprognose	2
Afschaffen SCC's bij KLu	3
Popmuziek	5
Onderhandelen	6
Sport	7
Zuid Afrika	9
Remains of the day	10
Bericht uit Bosnië	11
Poster (René Nauta)	12
Glaasje schuiven	14
Prikkels	16
Loesje en Larson	17
Film	18
Vragen staat vrij, puzzel	20
Boeken	21
Heleen Dupuis,	
Raadsliden: Waar en wie	23
Poster (W. Lohmann)	24

foto voorpagina: afd.voorlichting
KLu

HOEZO LOOPBAANPROGNOSE?

De herstructurering die de koninklijke landmacht momenteel doormaakt is enorm. Nog nooit heeft dit bedrijf met een reorganisatie van een dergelijke omvang te maken gehad. In 1998 moet er een nieuwe organisatie staan, die op veel punten verschilt van de huidige. Hoewel de nieuwe identiteit nog niet is vastgesteld, is men de doelstellingen reeds aan het formuleren. De organisatie moet "leaner and meaner". Een personeelreductie dus. Oude zekerheden vallen weg en onzekerheden komen er voor in de plaats. Om iets van die onzekerheid te doen afnemen, meent men nog dit jaar voor elke individuele militair-onbepaalde-tijd een loopbaanprognose te moeten opstellen. Het personeel wordt hierbij beoordeeld op onder meer de mate van overtolligheid, medische en sociale geschiktheid, kennis en ervaring. Die prognose wordt vervolgens met de belanghebbende besproken. In dit gesprek wordt een inschatting van de kansen voor de toekomst gegeven. Er rolt dan een advies uit dat kan variëren van kansarm tot kansrijk. Op grond daarvan kan de militair zelf zijn plaats bepalen en daaruit conclusies trekken.

Het invoeren van deze loopbaanprognose dient volgens ons niet alleen om onzekerheid weg te nemen, maar is ook onderdeel van een "nieuwe" bedrijfsvoering. Hiervoor heeft men 7 richtlijnen in het leven geroepen. Deze staan in het septembernummer van Flex. In het kort komt het er op neer dat de KL haar beste mensen wil behouden, een aantrekkelijke en betrouwbare werkgever wil zijn en een uitmuntend personeelszorgsysteem wil hebben. Dit moet dan leiden tot een verbeterd imago en een maximale wervingskracht.

Tot zover de plannen, maar hoe zit het nu met de praktijk? Als je tijdens een uitzending gewond raakt, wil de organisatie je nog wel een kans geven om in dit bedrijf te blijven, mits je dat zelf wil en nog redelijkerwijs in staat bent een functie uit te oefenen.

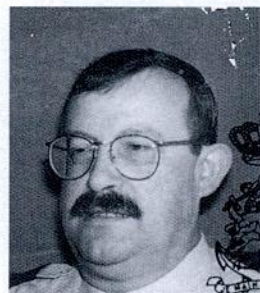
Maar nu een ander voorbeeld. Neem de categorie militairen boven de 36 jaar. Toch een groep die behoort tot het beste wat de landmacht heeft, gezien hun vaak jarenlange ervaring en staat van dienst. Stel nou dat zij, bijvoorbeeld tijdens de opleiding voor de rode baret, een knie of een enkel onherstelbaar beschadigen. Gaan zij dan een afkeuring tegemoet met alle onzekerheden op financieel, sociaal en psychisch gebied? De organisatie heeft al van diverse kanten laten weten dat diegenen, die om medische redenen niet kunnen voldoen aan de gestelde eisen, afgekeurd dienen te worden. Dit betekent dat men in de praktijk geen onderscheid wenst te maken tussen medische beperkingen als gevolg van een in en door de dienst opgelopen kwetsuur en andere oorzaken. Wat dit voor je loopbaanprognose betekent laat zich wel raden. Zolang hierover geen duidelijkheid is, zal "zorg" slechts met de mond beleden maar niet beleefd worden.

Redactie

AFSCHAFFING SCC'S BIJ DE LUCHTMACHT

In de Sociale Coördinatie Commissies werken, bij Landmacht en Luchtmacht, bedrijfsmaatschappelijk werk, artsen, geestelijkverzorgers en de sectie personeel samen bij het vinden van oplossingen voor individuele problemen van medewerkers. Daarnaast adviseert het SCC de commandant gevraagd en ongevraagd over personele aangelegenheden. Bij de Koninklijke Luchtmacht is een notitie verschenen waarin voorgesteld wordt de SCC's, met hun besloten karakter, afhankelijk van de toestemming van cliënten en patienten, te vervangen door Sociaal Medische Teams. Hierover interviewt Raadsman Vincent Peeters Majoor A.J.G. Vincenten, Hoofd Bureau Personeel & Organisatie van de Koninklijke Militaire School Luchtmacht, op de vliegbasis Woensdrecht.

In de concept-notitie "Integratie/Harmonisatie SCC-SMT" wordt niet beargumenteerd waarom de Sociale Coördinatie Commissie zou moeten worden afgeschaft. Wat is nu het cruciale verschil tussen SCC en Sociaal Medisch Team en waarom moet de eerste het veld ruimen?

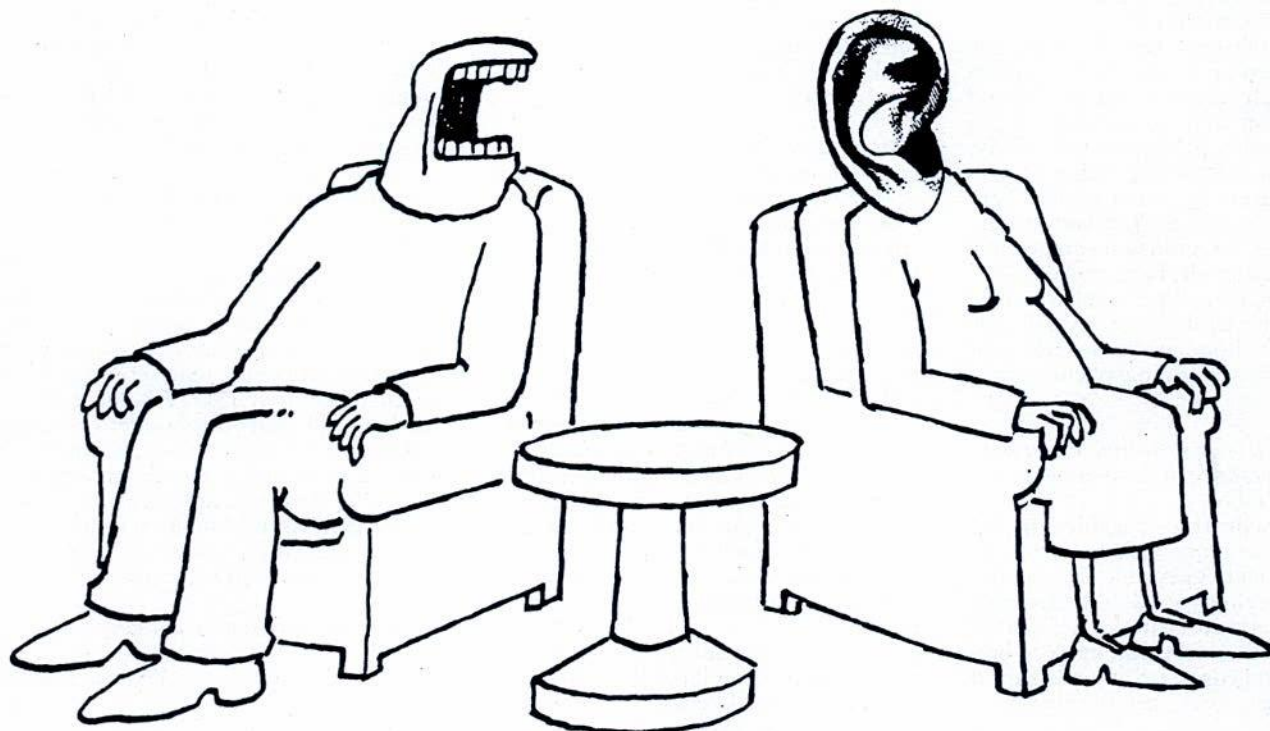
Het verschil tussen de Sociale Coördinatie Commissie en het Sociaal Medisch Team zit hem in de manier van werken en de doelstelling van het instituut.

In de SCC hebben een aantal hulpverleners zitting uit de disciplines personeelszaken, bedrijfsmaatschappelijk werk, geestelijke en medische verzorging en wordt getracht werkzaamheden op het gebied van de individuele en/of groepsproblematiek zo goed mogelijk te coö-

dineren. Individuele hulpverlening wordt in deze commissie alleen behandeld met toestemming van betrokkene(n). Het nadeel van dit soort aanpak is, dat er situaties kunnen ontstaan waarbij leidinggevende functionarissen van het onderdeel geen flauwe notie hebben van wat er met de inzetbaarheid van iemand aan de hand is. Alles wordt immers in besloten kring behandeld. Alleen als betrokkene wordt geconfronteerd met zaken als verplaatsing, uitzending out-of-area, langdurige en/of moeilijke opleidingen, komt plotseling aan het licht dat er problemen zijn. Dit staat haaks op de nieuwe bedrijfsvoeringsfilosofie van de KLu, waarbij leidinggevers niet alleen verantwoordelijk zijn voor het produkt dat zij moeten leveren, maar ook verant-

woordelijk zijn voor het wel en wee van hun medewerkers.

Ook in het kader van de algemene Arbeidsongeschiktheidswet en de Wet Terugdringing Arbeidsongeschiktheidsvolume heeft de KLu verplichtingen. Na zes weken verzuim moet een begeleidingsplan worden opgesteld, dat is gericht op de reïntegratie van de zieke werknemer. In het SMT wordt door dezelfde disciplines, door middel van een gecoördineerde aanpak, getracht hier een positieve bijdrage in te leveren. Met andere woorden, het SMT adviseert de commandant op welke manier hij de problemen van zijn medewerker moet aanpakken, zodat hij er zo snel mogelijk weer een optimaal functionerende werknemer bij heeft. Het mag duidelijk zijn dat de SCC vanwege haar methodiek en

CORK

doelstelling hiervoor niet meer het meest bruikbare instituut is.

De "management-aanpak", waarover in de notitie diverse keren wordt gesproken, draagt bij aan een verzakelijking: bij de SCC lag het accent op zorg en hulpverlening, terwijl het bij het SMT gaat om beheersing, namelijk inzicht krijgen in de fysieke en psychische gesteldheid van het personeel met het oog op inzetbaarheid, verplaatsbaarheid, personeelsreductie enzovoort.

Klopt deze voorstelling?

Neen, het SMT heeft een tweeledig doel. Ten eerste een preventief doel, te weten het signaleren van werksituaties, die op het gebied van werk en gezondheid problemen kunnen opleveren en het adviseren van de commandant inzake het nemen van preventieve maatregelen. Ten tweede een curatief doel, te weten aandacht voor en het oplossen van gezondheids- en welzijnsproblematieken. Overigens, in de gedragsregels van het SMT staat duidelijk dat de SMT-leden zich dienen te houden aan de voor hen geldende geheimhoudingsplicht en beroepscode.

Op welke wijze en door wie krijgt het zorgaspect gestalte in de nieuwe structuur van de KLu?

De nieuwe bedrijfsvoeringsfilosofie bij de KLu is daar mijns inziens zeer duidelijk in. Elke leidinggevende is en blijft verantwoordelijk voor zijn medewerkers. In situaties waarin de chef daar problemen bij ondervindt, kan een beroep worden gedaan op adviseurs uit de diverse zorgsectoren: personeelswerk, geestelijke verzorging, medische verzorging, bedrijfsmaatschappelijk werk.

■ Geestelijke Verzorging

Zoals u weet houden geestelijk verzorgers zich verre van beheersmatige zaken, omdat zij zich uit hoofde van hun ambt uitsluitend richten op de zorg voor het individu, los van bedrijfsbelangen. Vindt u dat de Gevo in het SMT thuishoort?

Mijn persoonlijke ervaring is, dat de geestelijke verzorgers in een dergelijke constructie een prima bijdrage kunnen leveren, vanwege hun soms zo individuele benadering van problematieken. Je ziet dan dat zij daarmee de 'balans' tussen individueel en organisatiebelang vaak tot de juiste proporties terug kunnen brengen.

Wat vindt u van het aanvankelijke voorstel om de Gevo slechts op uitnodiging te laten deelnemen?

Voor mij mag de geestelijke verzorging structureel in het SMT. Overigens vertel ik u niets nieuws dat dit ook zal plaatsvinden.

In elke veranderende organisatie doet zich onrust bij het personeel voor, zo ook bij de KLu. Niemand wil zijn baan verliezen. We weten dat sommige militairen eerder een burgerarts bezoeken omdat de vertrouwensrelatie met de militaire arts onder druk is komen te staan. Denkt u dat het personeel nog vertrouwen zal hebben in een SMT waarbinnen zonder instemming van betrokkene over mensen gesproken mag worden?

Ik voel niet veel voor toekomstvoorspellingen, maar ik denk dat dit wel eens anders kan uitpakken. Gezien de doelstelling van het SMT, met daarin onder andere het terugdringen van ziektever-

zuim en arbeidsongeschiktheid, wordt dit mijns inziens juist de 'laatste strohalm' om te grijpen. Ik ben van mening dat in de door u geschetste situatie betrokkene er bij gebaat is zo snel mogelijk weer aan het werk te kunnen. Hierbij krijgt men de volledige ondersteuning van het SMT.

Wat houdt de adviserende taak van het SMT precies in? Zijn er grenzen aan hetgeen er naar de commandant wordt doorgespeeld?

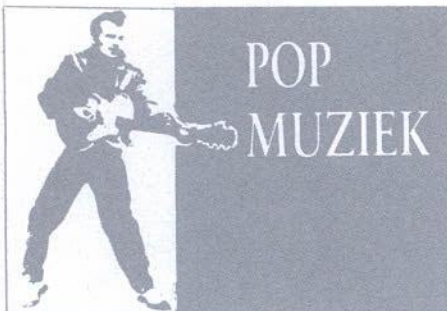
Het adviseren door het SMT vindt plaats binnen het kader van de eerder door mij geschetste doelstelling. Nogmaals: elk lid van het SMT blijft gehouden aan zijn of haar geheimhoudingsplicht of beroepscode.

Verwacht u in de praktijk een groot verschil tussen het functioneren van SCC en SMT?

Dat mag duidelijk zijn. Een SCC, die zich redelijk vrijblijvend en in alle beslotenheid manifesteerde, wordt vervangen door een duidelijk naar de leidinggeven-den toe signalerend, analyserend, adviserend en curatief SMT. Als alle leden van het SMT zich voor honderd procent inzetten voor hun taak, ben ik van mening dat door tijdige signalering van individuele, maar ook arbeidsproblemen, voor veel mensen juist kan worden voorkomen dat zij voor de KLu-organisatie niet meer bruikbaar zijn.

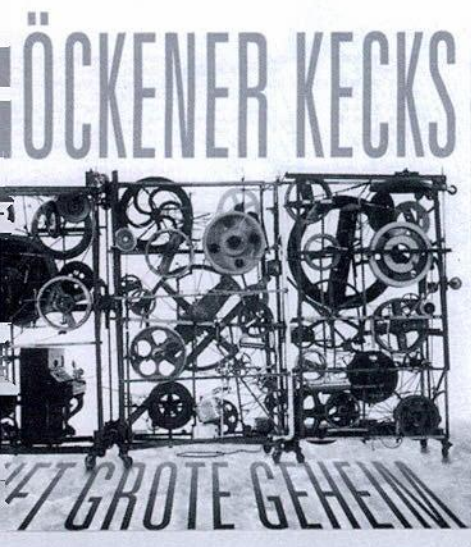
Majoor, ik dank u voor dit gesprek.

Vincent Peeters

TROCKENER KECKS

Het Grote Geheim is de vijfde Tröckener Kecks studio-cd sinds het Amsterdamse kwartet het punkpad halverwege de jaren tachtig verliet en zich op Nederlandstalige rockmuziek ging richten. De eerste twee klonken fris en waren overtuigend. Sinds de derde, "Met Hart En Ziel" uit 1990, werd het voor de luisteraar een zoektocht om de parels uit het aanbod van nummers te pikken. Bij "Andere Plaats, Andere Tijd" werden die al schaarser en nu geven de Kecks zelf de voorzet die iedere recensent na beluistering van *Het Grote Geheim* kan aangrijpen om met een schot voor open doel te scoren. De titel van de cd is namelijk allerm minst van toepassing. De Tröckener Kecks hebben op compositorisch gebied geen geheimen meer en lijken over hun top heen te zijn. *Alles Is Allang Gedaan* is één van de songtitels, en zo had de cd moeten heten. Zonder de toevoeging 'maar niet door ons', die in de tekst voorkomt. De fans van zanger Rick de Leeuw, gitarist Rob de Weerd, bassist Theo Vogelaars en drummer Leo Kenter hebben er weer een schijfje bij dat aan alle verwachtingen voldoet. Liefhebbers die wat afstandelijker luisteren, moeten *Het Grote Geheim* zeker niet ongehoord kopen. Tenzij de passie voor Nederlandstalige rock wordt gedeeld met een passie voor poëzie en proza. Daarvan hebben de Tröckener Kecks weer enkele sterke staaltjes vastgelegd.

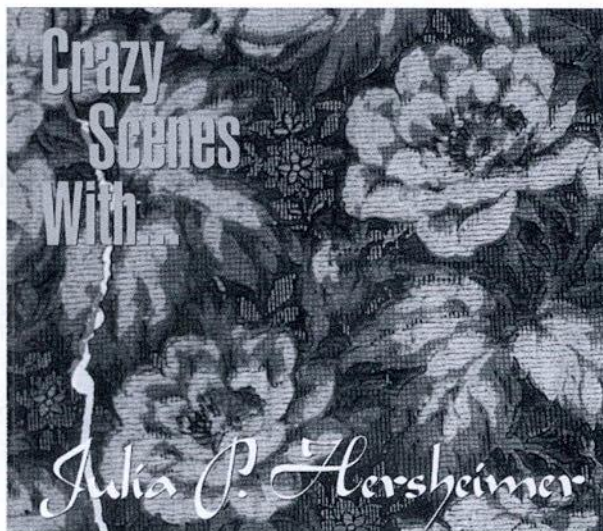
Luister maar (of lees de teksten in de inlay) naar Waaklied, De Ogen Van Je Vader, Na De Storm of Trek Je Jas Aan. Verder kom Jan Cremer's Ballade Van De Boer in aanmerking voor een onderscheiding. De schrijver stuurde de tekst naar de Kecks met de mededeling: 'zet dit op muziek'. En zo geschiedde. Helaas pakte het instrumentale gedeelte minder spannend uit dan de tekst. En dat geldt voor eigenlijk de hele cd. Voorspelbaar, maar niet onaardig.

JULIA P. HERSHEIMER

Crazy Scenes With...

(Brinkman Records/Play It Again Sam)

Julia P. Hersheimer is een Amsterdamse die een tijdje als singer/songwriter met gitaar en zang haar eigen liedjes in de huiskamer vastlegde. Dat hield ze enkele jaren vol, maar om het repertoire op het podium tijdens live-optredens meer intensiteit mee te geven, wilde ze toch begeleiding. Inmiddels vormt ze met

bassist Stefan de Prie en drummer Jeroen Kleijn een band en is de eerste cd *Crazy Scenes With... Julia P. Hersheimer* een feit. Met de veertien stukken op dat schijfje vecht Julia om een plaatsje tussen andere vrouwelijke singer/songwriters die al een stapje hoger op de popladder staan. Haar werk doet niet onder voor dat van Liz Phair, Juliana Hatfield en P.J. Harvey. Ingetogen uitgevoerde, serene passages worden afgewisseld met uitbarstingen die telkens net op het randje zijn. Echt ruig wordt het nooit, maar Julia P. Hersheimer is ook geen katje dat zonder handschoenen moet worden aangepakt. Bettie Serveert-gitarist Peter Visser doet zowel instrumentaal als vocaal mee op *Slow But Sure* en Spo Dee O Dee frontman Ross Curry speelt de gitaarsolo in *A Fortnight*. Bettie Serveert-bassist Herman Bunschoeke tekende samen met Frans Hagenaars voor de productie, dus Hersheimer kreeg als nieuwkomer ervaren begeleiding genoeg. Niet dat ze zonder die hulp niet zover was gekomen. De kracht zit 'm in de liedjes en die zijn okay. Daar verandert niemand wat aan.

OFFSPRING

De tweede cd van de Amerikaanse poppy hardcoreband Offspring is een absolute prijsknaller voor de zomermaanden. De onderwerpen die in de teksten worden aangesneden zijn vaak allerm minst vrolijk, maar de muzikale invalshoeken van Ron Welty (drums), Dexter Holland (zang, gitaar), Greg K (bas) en Noodles (gitaar) maken *Smash* tot ruim drie kwartier pure pret. Punk, rock en ska zijn de uitgangspunten en met name die laatste stroming zorgt voor dé uitschieter *What Happened To You?* Offspring is, zoals de meeste groepen uit de Epitaphstal van Bad Religion voorman Mr. Brett, sociaal geëngageerd, maar reflecteert alle maatschappelijke ellende niet in donkere, depressieve nummers. Ze zien de gein van het leven

nog wel in en met die combinatie heeft het viertal voor een opbeurende, louterende cd gezorgd. De boodschap luidt: 'doe waar je zin in hebt en loop niet achter de meute aan'. En het is altijd fijn om even het gevoel te hebben dat die levensinstelling ook kan worden waargemaakt. Zo lang je naar *Smash* luistert, ben je er in ieder geval volledig van overtuigd. Zeker wanneer Dexter Holland in het titelnummer zingt: 'I'm not a trendy asshole - I do what I want - I do what I feel like - I'm not a trendy asshole - I'm looking for fun - It fits good enough for you - 'Cause I'm alive'. Na afloop van de veertien nummers sta je weer met beide voeten in de realiteit van alledag. Maar wordt het je weer even te veel? "Haha, it's time to relax - You know what that means - A glass of wine, your favourite easy chair and of course this compact disc playing on your home stereo - So go on and indulge yourself - That's right, kick of your shoes, put your feet up, lean back and just enjoy the melodies. After all: music suits even the savage beast."

Marco van Nek

ONDERHANDELEN

Een probleem met ons mensen is dat we de werkelijkheid, en ook de politieke werkelijkheid, niet kunnen kennen. We nemen waar met de zintuigen, met oog en oor, wat om ons heen gebeurt, en het plaatje dat we dan zo binnen krijgen noemen we de werkelijkheid. Helaas blijkt dat hetgeen we voor de werkelijkheid verslijten dikwijls niet de werkelijkheid of de feitelijkheid is, maar een soms ver van de werkelijkheid verwijderd beeld. Zo zijn we er, in de onderhandelingen met de Serven, van het begin af aan vanuit gegaan dat conflicten door middel van praten en vervolgens een compromis kunnen worden opgelost. In West-Europa, althans na de Tweede Wereldoorlog, was immers geen plaats meer voor onderlinge oorlogen en moesten we wel met praten tot een vergelijk komen. Dat beeld van conflict-oplossen hebben we ook gehanteerd in de Joegoslavische kwestie. Indertijd kwam Van den Broek als voorzitter van de EG-trojka al spoedig, na overleg met de conflicterende partijen in ex-Joegoslavië, verheugd terug met de mededeling dat de heren aan tafel zaten, waarmee onder meer ook de onderhandelingstafel bedoeld was. Echter, leiders, die hun opleiding genoten hebben onder een totalitair regime, hebben van hun leermeesters een andere

manier van conflict-oplossen meegekregen.

Je lost een conflict niet op door te praten tot er een compromis volgt, maar door uit te vinden wie de sterkste is en de sterkste bepaalt dan de regeling van het conflict. Natuurlijk wil men, als het goed uitkomt, wel aan tafel plaatsnemen en afspraken maken, maar aan die afspraken zal men zich niet houden. Ze zijn immers ondergeschikt aan de eigen onderhandelingsmethodiek, en dat is de wet van de sterkste. En de Serven zijn tot op heden de sterksten gebleken. Maar het tij kan keren: de Moslims zijn doende hun krijgsmacht, die meer soldaten dan het Bosnisch-Servische leger telt, met eigen gefabriceerd geschut en munitie te reorganiseren en voor een offensief in gereedheid te brengen.

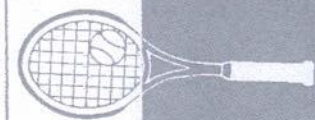
Ook de Moslims zijn niet gebaat bij een echte vrede in heel Joegoslavië. Hun nieuw ontloken verbond met de Kroaten moet de Serven ook voor de toekomst niet alleen met positieve gedachten vervullen. Het Servisch offensief rond Gorazde lijkt nadelig voor de Serven uit te pakken, maar dat is nog de vraag. Wat de VN, het Westen, wil, is zo snel mogelijk vrede zonder zich te moeten beugen in een uitzichtloze

oorlog. De Russen, ofschoon nu een beetje boos over de Servische onbetrouwbaarheid, zullen straks weer een diplomatiek succes kunnen behalen als, eventueel na een onverhoopte NAVO-luchtaanval, de Serven voorlopig weer een regeling accepteren, waarmee zij overigens beter af zullen zijn dan wanneer ze hun agressiviteit hadden ingetroemd.

Het beeld dat we hebben, dat eventuele luchtaanvallen de Serven wel eens mores zullen leren, kon wel eens helemaal verkeerd zijn. De werkelijkheid zal inhouden dat, als gevolg daarvan, opnieuw gepraat wordt. Het gaat bij die luchtaanvallen immers in eerste instantie om het beschermen van VN-personeel en burgers in de veilige gebieden en het handhaven van gemaakte afspraken, en niet om het terugnemen van het gebied dat door middel van geweld aan anderen ontnomen is. Wij hebben wellicht een verkeerd beeld, niet alleen van de manier waarop de Serven onderhandelen, maar ook van het effect van luchtaanvallen. Voor ons valt echter te vrezen dat de Serven wel een werkelijkheidsgetrouw beeld van NAVO en VN hebben.

Leon Wecke

Koop je nietsvermoedend een pak gezonde yoghurt, komt er bij thuiskomst een substantie van het meest afgrijselijke oranje uit. Heeft je aloude tv het begeven, moet je je plotseling verdiepen in een scala van aanschafmogelijkheden, die zonder meer gelieerd zijn aan dat nakende WK voetbal. Petjes, handdoeken, stickers, alles oranje. We gaan ervan uit dat Saoedie Arabië na de eerste ronde meteen terugkan naar de woestijn, en dat 'wij' onverbidde-lijk doorstomen naar de eindstrijd. Berg je, Amerika!

Zo rond eind mei werd voor de tweede keer een kort geding afgeblazen waarin het zou gaan om het gebruik van de naam 'Dutchy'. Een of ander reclamebureau scheen die naam al eens bedacht te hebben, ongetwijfeld voor de kaasex-port of ter promotie van een tulpebol. En laat een ander reclamebureau nu ook een Dutchy als mascotte in de strijd hebben geworpen, ter gelegenheid van de wereldkampioenschappen.

■ Is Ronald Koeman Dutchy?

Het schaarse haar neigt inderdaad naar Oranje. We raadplegen het woordenboek en stuiten op *Dutch defence*, hetgeen betekent: 'schijnverdediging'. Dutch heeft de bijbetekenis: vals en verkeerd. De uitdrukking *His Dutch is up*, betekent: 'hij is woedend'. Het is 'slang', Amerikaans bargoens. *Dutch consolation* betekent 'schrane troost'. *Dutch concert*: 'door elkaar zingen'. *Dutch courage*: 'jenevermoed'. Dat

woord 'jenevermoed' is U onbekend? Welnu, jenevermoed is jezelf volladen en door de drank een soort onnatuurlijk lef tentoonspreiden.

Dutch foil, gold, leaf (dan wel *metal*) betekent 'klatergoud'. Iedereen kent natuurlijk de *Dutch treat*, een etentje waarbij iedereen voor zichzelf betaalt. *Talk like a Dutch uncle* is: een strafpredicatie houden, wat Dick Advocaat straks dus voorzichtig zal pogen te doen, als het in de rust tegen Saoedi Arabië nog steeds 0-0 staat.

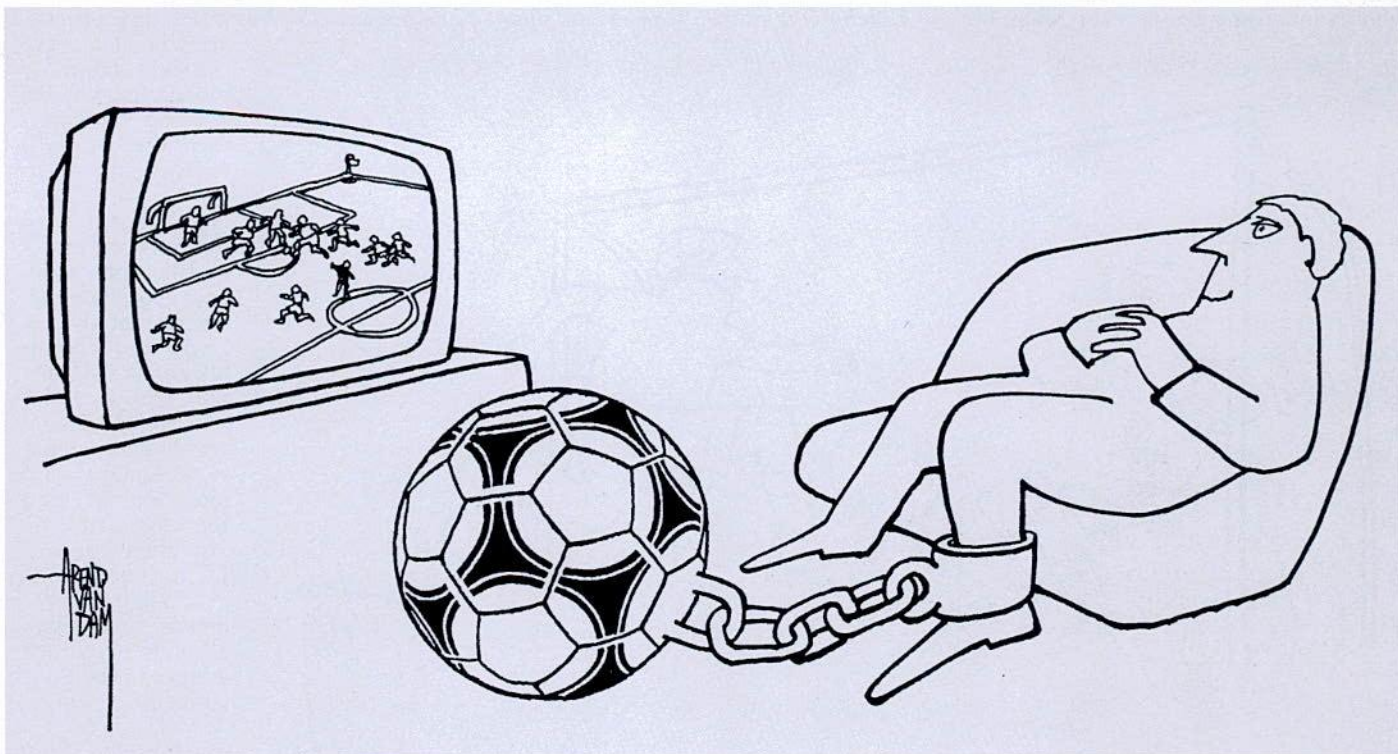
■ Dutchy Dick

Nee, linguïstisch gezien staan we er in het Engels taalgebied niet best voor. We moeten ons vastklampen aan één uitdrukking; stel je speelt tegen Saoedi Arabië en Dick Advocaat moet een voorbeschouwing geven. Dan kan hij zeggen: *I am a Dutch if we will loose this game*. Oftewel: 'Ik zal me verhanden als we dit potje verliezen'. Dat heeft

iets van onverzettelijkheid. Hollanders laten zich niet op de kop zitten en zeker niet door Saoedi Arabië. Maar ja, zo was het vier jaar geleden ook. In Italië zouden al die gelouterde en riant betaalde vedetten wel eens even tonen hoe weinig Dutch het Dutche voetbal is. Het onvergetelijke 1974 zou terugkomen, want we hadden Van Basten en Gullit, die de Crujff en Keizer van weleer zouden wegvagen. Maar, jeminee, wat ging het fout.

Coach Beenhakker was te verdraagzaam. Het hotel op Sicilië was te toegankelijk. De discussies over eventuele premies te weinig afgerond. De vraag of eega's en vriendinnen mochten overkomen, en hoe vaak, bleef onbeantwoord, de vedetten waren echt radeloos. Ze hadden een geweldige behoefte aan leiding, maar die kregen ze niet. De arme zielen moesten nota bene geheel zelfstandig bepalen op welk tijdstip ze naar bed gingen. Beenhakker had niet eens de macht om te zeggen: "jongens, het is half elf, jullie hebben je Dutch gehad en nu onder de wol."

Nee, een ongedisciplineerde bende was het. Beenhakker sputterde dat de zelftucht in zijn 'groep' zo tegenviel. Hij kreeg zonder een *Dutch beer* (krenterig glaasje) de grootste deceptie uit zijn loopbaan te verstouwen. Om vervolgens een onbezorgde toekomst tegemoet

te gaan in Spanje en ook daar na verloop van tijd aan de kant te worden gezet.

■ Dutchy Oranje?

Maar niemand is zo kort van memorie als een voetbalaanhanger. Vandaar dat we de etalages volhangen met oranje teddyberen, en dat we aan onze auto-antennes een smal oranje vaantje laten wapperen. Een hoogst curieuze vorm van nationalisme, dat is zeker. De poli-

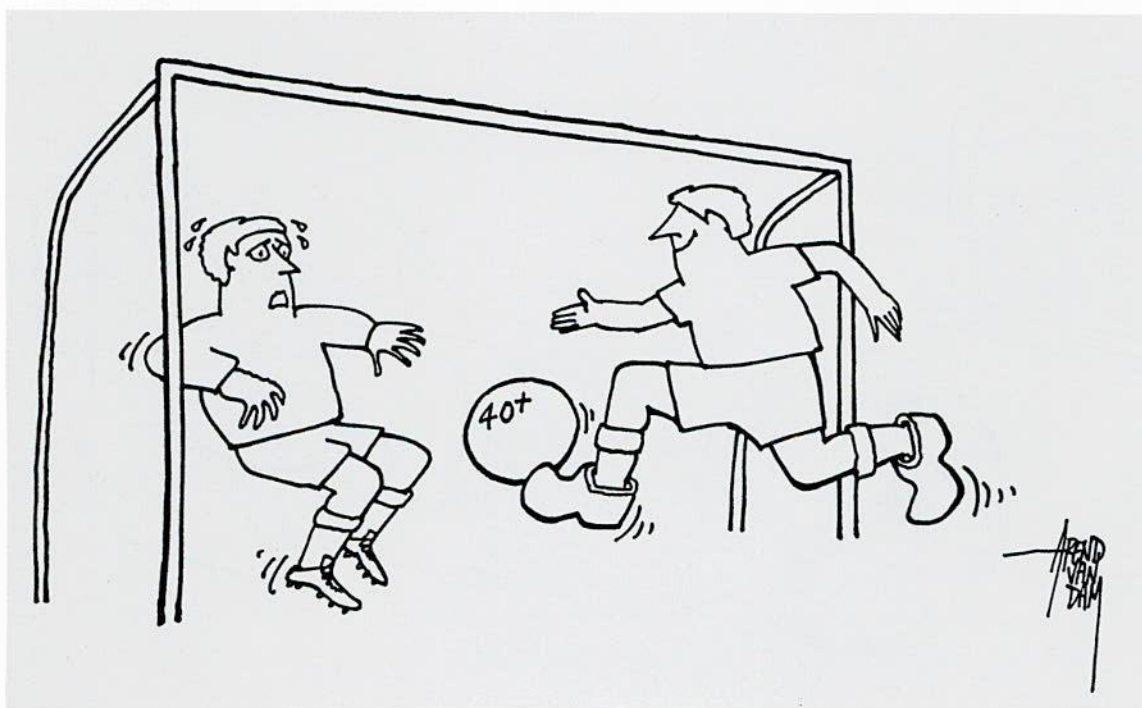
tici prijzen Europa aan, de zakenlui slechten steeds meer grenzen, de toeristen zoeken almaar zonniger en verder afgelegen locaties op, maar als het om voetbal gaat zijn we allemaal oranje. Zelf zou ik die kleur al geruime tijd hebben vervangen door zwart. Surinaams zwart, prachtig zwart. Want Koeman is een uitzondering geworden met zijn varkenshuid en peenhaar. Mooi voetballen voor Nederland doen Gullit, Rijkaard, en zelfs Roy. Als zij niet in vorm zijn, bakken Bergkamp en Jonk er ook niets

van. Maar we doen net alsof oranje nog steeds blond is. Koeman een typisch Nederlandse naam? Zelf vind ik het bij uitstek een burgerlijke-stand-vondst zoals die alleen in Suriname bedacht kon worden. Zoals 'Graanoogst', 'Helder' (zonder 'Den') en desnoods 'Trustfull'. We verfoeien nationalisme en stereotypen. We pogen vooroordelen af te breken. Maar tegelijkertijd wordt in vele landen het nationalisme sterker en manifesteren vooroordelen zich in steeds bruter geweld. Wat is het, dat collectie-

ve zwijmelen over een wereldkampioenschap voetbal dat over vier jaar toch weer wordt overgedaan?

Het lijkt er sterk op dat zelfs een van oudsher internationaal georiënteerde dwergstaat als Nederland uiteindelijk zijn (vage) identiteit niet wil verliezen. Het nationale gevoel wordt zelfs sterker naarmate de internationale grenzen vervagen. Een griezelig fenomeen? Of moeten we ons gelukkig prijzen, omdat een voetbal alleen in overdrachtelijke zin een kogel kan zijn?

Hans van Wissen

SPIEGELTJE AAN DE WAND...

oftewel: het sprookje van "het beste volk".

Amerikanen hebben de neiging om te dwepen met hun eigen land, zelfs een democraat als president Clinton kun je het horen zeggen: "er is geen betere plek op aarde dan de USA; er is geen beter volk dan het Amerikaanse". Het is jammer dat redelijke mensen zo verblind kunnen zijn door een denkbeeld of een geloof, dat ze droom verwarren met werkelijkheid.

Want hoe kun je nu volhouden dat volk A "beter" is dan volk B, terwijl er in A misschien meer moordenaars en verkrachters rondlopen dan in B? En waarom is volk A "beter" dan volk B, terwijl A bijvoorbeeld meer oorlogen heeft gevoerd?

Als je begint aan een rangorde van "beter" en "mindere" volken, dan kom je al gauw met uitspraken als: "ik houd van volk C", of "ik heb een hekel aan volk D". En tenslotte beland je dan onvermijdelijk bij uitgesproken racisme. Dan kom je uit bij politieke partijen met een leus als "eigen volk eerst". Dan kom je uit bij apartheid, concentratiekampen, etnische zuiveringen en volkerenmoord.

Daarmee wil ik overigens niet zeggen dat een mens geen mening mag hebben. Zelf woon ik bijvoorbeeld liever in Zuid-Afrika dan in Zweden, want het zonnige klimaat aan de Kaap vind ik prettiger dan de donkere wintermaanden in het hoge Noorden, maar dat

maakt Zuid-Afrika objectief gesproken nog niet een "beter" plek op aarde. En in de loop van de jaren heb ik veel Zuidafrikanen leren kennen waar ik het heel goed mee vinden kan, terwijl ik nauwelijks Zweedse vrienden heb. Maar daarom kan ik het Zuidafrikaanse volk nog niet "beter" vinden dan het Zweedse volk.

■ Nederland

Er zullen ook wel Nederlanders zijn die dwepen met ons land, maar je zult koningin Beatrix of premier Lubbers niet zo gauw iets horen zeggen als: "er is geen betere plek op aarde, er is geen beter volk". Ze zouden worden uitgelachen. Het was de minister van buitenlandse zaken Luns, die destijds grapte dat Nederland zo klein is en daarom "hebben we zoveel buitenland!"

En veel Nederlanders zijn het daarmee eens: "Nederland is maar een klein landje. Wij tellen niet mee; de andere landen zijn veel belangrijker en ze doen toch waar ze zin in hebben, want ze hoeven geen rekening met ons te houden". Misschien is het daarom ook dat veel Nederlanders voorstander zijn van het verenigde Europa, want dat is groot en sterk!

Maar in werkelijkheid is Nederland helemaal niet klein en onbelangrijk. Nederland is een van de twaalf rijkste

landen in de wereld. Nederland is een groot, belangrijk land in termen van geld, handel en technologie. Nederland is een vooraanstaand land in termen van gezondheidszorg, sociale voorzieningen en openbare diensten. Maar politici zeggen vaak, dat Nederland niets kan doen aan allerlei ellendige toestanden in de wereld omdat "wij een klein land zijn".

Nu weet ik nooit zo goed wat ik moet denken bij; "wij, Nederlanders". Het lijkt mij te getuigen van gemakzucht van politici als zij beweren dat "wij" niets kunnen doen, omdat "ons land" maar klein is. Nederland is rijker en machtiger dan wat zulke politici ons willen doen geloven. Niets doen aan Joegoslavië is minder gevaarlijk dan wel wat doen. Niets doen aan de armoede in de wereld is goedkoper dan wel wat doen. "Nederland is maar klein en de wereld is zo groot" is de onuitstaanbare tegenhanger van de racistische leuze: "eigen volk eerst".

■ Schuld

Maar het lijkt mij ook onzin om je schuldig te moeten voelen aan de honger in de wereld, omdat "wij" teveel te eten hebben.

Ik voel mij ook niet schuldig aan de oorlog in Bosnië, omdat "wij" er niets aan doen. Ik voel mij ook niet schuldig aan de ellende in Zuid-Afrika, omdat het Nederlanders waren die, drie eeuwen geleden, het racisme daar introduceerden. Ik leefde toen niet en kan dus geen schuld hebben. Maar ik erken wel, dat Nederland in de geschiedenis daar "schuld" aan heeft.

Voor de honger in de wereld van vandaag voel ik geen persoonlijke schuld omdat ik wel genoeg te eten heb. Maar ik erken wel, dat de rijke westerse landen (inclusief het rijke, machtige Nederland) door hun rol in de koloniale geschiedenis en hun voortdurende economische overheersing daar "schuld" aan hebben.

Kortom, "wij, Nederlanders" zijn geen bijzonder volk. "Ons Nederland" is geen bijzondere plek op aarde. Als Nederlander heb ik persoonlijk geen schuld, maar ik wil me ook niet op de borst kloppen als "ons" land iets goeds presteert. Of als "ons" elftal wint, of als "ons" Concertgebouw-orkest lauweren oogst. En dat wordt allemaal nog onbegrijpelijk en onverkwikkelijker, als we ons ook nog een "wij"-gevoel laten aanpraten als "Europeanen". Dan gaan we in dat opzicht ook de weg op van de Amerikanen en zien "geen betere plek op aarde dan Europa" en "geen beter volk op aarde dan het Europese". Er is in de verschillende Europese landen, door verschillende mensen zeker veel goeds gepresteerd. Maar, er is door verschillende regeringen in vele Europese landen in de geschiedenis ook erg veel ellende veroorzaakt in Europa en in de wereld. Dus een Europees "wij"-gevoel lijkt mij het toppunt van rassenarrogantie en nationale hoogmoed.

Karel Roskam

DE BUTLER EN DE SOLDAAAT

Voor wie twijfelt, 'The remains of the Day' is een prachtige film, die om de beelden en het verhaal alleen al zeker het bekijken waard is. Daarnaast is het ook een film die tot nadenken stemt, want één van de thema's van de film is: tot hoe ver gaat dienstbaarheid?

In de film speelt Anthony Hopkins de rol van mister Stevens, een butler in het huis van Lord Darlington (James Fox). Deze Lord Darlington houdt zich bezig met de internationale diplomatie. Hij sympathiseert met Nazi-Duitsland. Later zal blijken dat hij daarmee verkeerde keuzes heeft gemaakt.

De film gaat niet over de keuzes van Lord Darlington. De film gaat over mister Stevens, de butler, de dienaar. Wat mogen we van hem verwachten? Mister Stevens blijft zich a-politiek, a-moreel en emotieloos opstellen. Voor hem geldt alleen de beroepscode. Die is duidelijk, die schrijft voor dat een butler zich met onbegrensd plichtsgevoel loyaal blijft opstellen. Emoties passen daar niet bij. We zien dat mister Stevens zijn emoties goed onder controle heeft. Hij laat zich niet verleiden door de mooie en kundige huishoudster, juffrouw Kenton (Emma Thompson). Als de vader van Stevens overlijdt gaat het werk voor. Over de

Anthony Hopkins

Nazi's gunt hij zich liever geen mening, daar denkt hij geen verstand van te hebben.

Achteraf vraag je jezelf af hoe het komt dat mister Stevens toch een sympathiek figuur blijft. Natuurlijk heeft het te maken met de acteertalenten van Hopkins, maar daarin ligt niet de sleutel voor het vraagstuk. Ik denk dat het komt doordat de regisseurs Merchant en Ivory ook de schaduwkant van het karakter van Stevens aan bod hebben laten komen.

■ Emoties

We zien niet alleen maar rationaliteit: we zien Stevens door het sleutelgat loeren en aan deuren luisteren. 's Avonds

dweept hij met romantische muziek en hij leest 'ordinaire' romannetjes. Mister Stevens blijkt wel degelijk emoties te bezitten. Het werk verbiedt hem dit aan anderen te laten zien. En precies dat is het wat hem de das om doet, en wat ook bij veel andere mensen moeilijkheden veroorzaakt.

Voor de kijker is het begrijpelijk dat Stevens blijft zitten waar hij zit, tegen beter weten in, omdat duidelijk wordt gemaakt dat (uitgesproken door juffrouw Kenton) men zichzelf verliest als plotseling vaste gewoontes en patronen worden opgegeven. Er is angst voor de grote lege wereld.

De ironie wil dat Stevens zichzelf toch verliest, ondanks het feit dat hij niets verandert. Want met rationaliteit kan men zijn gewetensnood niet goed praten. Hij koos voor het verstand dat zei dat Lord Darlington een eerlijk man was en het goede met de wereld voor had. Hij negeerde het gevoel dat zei dat Lord Darlington fouten maakte. Zijn gevoel zei hem ook dat hij voor juffrouw Kenton moest kiezen en haar ten huwelijk moest vragen. Het verstand zei echter 'nee' en daarmee verloor hij een belangrijke schakel naar het eigen gevoelsniveau. Hij koos er ook voor twee Joodse meisjes uit de huishouding te verwijderen en ging ook daarmee in tegen zijn eigen gevoelens. Door aan het verkeerde vast te houden verloor hij zichzelf uiteindelijk toch.

■ Gevoel en verstand

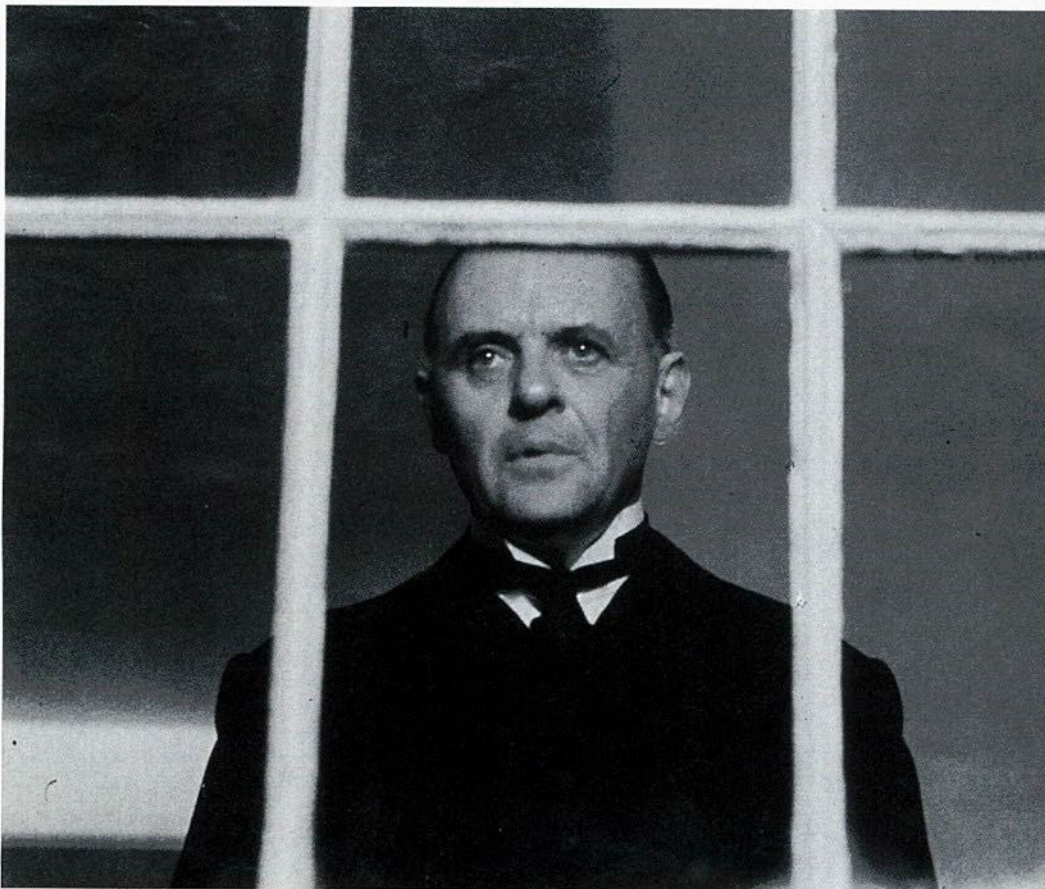
De strekking van het verhaal zal onder tussen duidelijk zijn. Als je je eigen emoties onderdrukt, als je gevoelens van

angst, verdriet en onzekerheid, en wat al niet meer, niet wil of kan voelen, in de zin van echt beleven, ga je teveel vanuit je hoofd leven en hou je je vast aan idealen die je misschien wel helemaal niet (meer) hebt.

Persoonlijker geformuleerd: tegen je gevoel in blijf je dan ja zeggen tegen een zaak die in de kern verrot is. Je rationaliseert het door te zeggen dat je baas een goed en eerlijk man is. Je wilt vergeten dat hij ook fouten kan maken. Pas als het te laat is, als er slachtoffers zijn gevallen, kom je tot inkeer. Dan ben je te lang dienstbaar geweest.

De vraag is tot hoe ver mag je gaan. Waar ligt je eigen verantwoordelijkheid? Er zijn geen algemene maatstaven, maar angst is in ieder geval een heel slechte raadgever. Als je afgaat op je eigen gevoel en je probeert in te leven in het gevoel van een ander kun je in elk geval verantwoordelijkheid dragen voor je eigen gedrag.

*Raadsman
Joost M. van Langen*

BERICHT UIT BOSNIE

KAN JE SOMS NIET BETER GEWOON GEK ZIJN?

*Ergens tussen de heuvels staat een groot gebouw.
Daar, geïsoleerd wonen de gekken.
Met waterhoofden, vergroeide en verkrampde lichamen.
Ze zoemen de hele dag wat voor zich uit.
Soms, trekt hun tandenloze mond een grimas.
Ik wil graag geloven dat ze lachen.*

*Het stinkt in het gebouw.
Er is bijna geen eten.
Er is trouwens van niets erg veel.
Geen kleur, geen afleiding, geen aandacht.
Militairen zorgen soms voor noodrantsoenen.
En diesel, om de temperatuur dragelijk te houden.
Dat is al heel wat, want wanneer er buiten een oorlog wordt gevoerd,
hebben gekken nu eenmaal geen prioriteit.
Soms wanneer er buiten weer gevochten wordt,
zitten ze dagen zonder verzorging.*

*Kinderen, volwassenen en ouderen, allemaal gek.
Ze liggen in bed, kruipen over de vloer, zitten te wiegen.
Voor een sigaret of voor een snoepje,
achtervolgen ze me door het hele gebouw.*

*In de tuin sta jij te graven.
Ben jij ook gek?
Je delft graven met een pikhouweel en een schop.
Wanneer je gek was, zouden ze je toch geen gereedschap geven?
Je blijft doorgaan.
Totdat je derde graf ook klaar is.
Dan pas kijk je op.*

*'s Avonds worden er drie uitgehongerde lijken
verpakt en gelegd in de kuilen die jij vanmiddag hebt gemaakt.
Je gooit de brokken aarde terug.
En, wanneer je ermee klaar bent, kijk je me weer aan.*

Misschien ben jij zo gek nog niet.

*Raadvrouw Immy Beijer
Busavaca Bosnië*

rene

GLAASJE OP, GLAASJE SCHUIVEN

*De wierheid is hurd, sei de man
en hij sloech syn wiif mei de bibel op'e kop* (Fries gezegde)

Enige maanden geleden werd ik geconfronteerd met het gegeven dat er binnen het leger vreemde tijdverdrijvende bezigheden plaatsvonden. Nu is het begrijpelijk dat voor sommigen de tijd verdreven moet worden en ze krijgen dan allerlei zinnige en onzinnige werkzaamheden opgedragen. Voor de opdrachtgever zeker wel zinnig, voor de uitvoerder vaak onzinnig. In de tijd van "dienstplichtige-soldaten-vulling" een veel voorkomend verschijnsel. Ledigheid zou het oorkussen van de duivel zijn en het past in het systeem de ondergeschikten in beweging te houden.

De door mij bedoelde soort bezigheid speelde zich af op een kazerne waar Beroeps Bepaalde Tijd (een dienstplichtige met privileges) hun tijd door plachten te brengen. En niet een gewone BBT'er maar de crème de la crème, de luchtmobiele brigade. Dat daar ledigheid voorkomt is voor mij eerder ongehoorlijk dan normaal. Het LuMoBielpersoneel in opleiding moet 495 uren lesstof in 450 lesuren persen waardoor ze drie avonden in de week door moeten gaan met de lessen. Maar er blijft blijkbaar nog tijd over om te verdrijven.

■ Tijdverdrijf....

Na dienst verdreef men de tijd met "glasje schuiven". Een op het oog nietszeggend gedoe met letters en een glasje. De letters (van het alfabet) liggen in een cirkel en het glasje staat op de kop in het midden. Een der deelnemers legt zijn vinger op het glasje en een ander stelt een vraag. Door middel van het glasje en de persoon met zijn vinger er op zouden er geesten kunnen worden opgeroepen waarmee gecommuniceerd kan worden. Meestal zijn het dan geesten van gestorven geliefden of familieleden. Hoe nauwer de band des te beter. Na enige tijd, die gevuld wordt met het opwekken van een soort trance, gaat het glasje schuiven. Van letter naar letter, zodoende het antwoord op de vraag formulerend. Allerlei vragen worden gesteld. De een wat serieuzer dan de ander, de geest antwoordt via het glasje. Komen de vragen op het terrein, waarvan je denkt of verwacht, antwoord op de vraag naar de oorzaak van het schuiven te kunnen krijgen, kan het glasje zelfs in staat van razernij over de tafel schuiven en te pletter slaan op de grond. Sommige toekijkers, vragenstellers, nemen het geheel erg serieus en komen als het ware op een "point of no return". Ze geloven alles wat er door het medium "geest - vingerlegger - glasje"

wordt gezegd. Dit grijpt soms ver tot zeer ver in in het persoonlijk leven van de persoon die er in gelooft. Het is niet mijn bedoeling hier een uitleg te geven omtrent Toeval, Magie en Synchronisatie (het gelijktijdig optreden van verschijnselen). Evenmin zal ik de theorie over coincidentie (toevallige samenloop van omstandigheden) proberen uit te leggen. Maar wel dat het allemaal theorieën zijn. Nog niet, of niet te bewijzen theorieën. Beweging kan niet spontaan ontstaan zonder de aanwezigheid van meetbare energie. Het boek "The Challenge of Chance" (De Uitdaging van het Toeval) van Sir. Alister Hardy e.a. uit 1973 laat één en ander duidelijk zien. Het idee van een sprekend of aanwijzend medium is al heel oud. Sinds mensenheugenis wordt er gezocht naar het antwoord op het eeuwig onbekende. Zelfs in de tijd waarin de radio werd ontdekt dacht men het eindelijk gevonden te hebben. Zowel Marconi als Edison hoopten langs elektronische weg tot een vorm van contact te komen met het onzichtbare. In 1920 probeerde Edison een apparaat te ontwikkelen waarmee hij hoopte in contact te komen met de geesten van de doden. Marconi werkte in het diepste geheim zelfs tot aan 1937 aan hoogst verfijnde apparatuur waarmee hij, als Rooms Katholiek, de laatste woorden die Christus aan het kruis had gesproken, hoopte vast te leggen.

■ I Tjing....

Eeuwenlang heeft men gezocht naar apparatuur om tot een gesprek tussen deze wereld en de "volgende wereld" te komen. Zo ook met het glasje schuiven. De oudste mij bekende "antwoordcirkel" is de I Tjing, een van 's werelds oudste boeken van wijsheid en voorspellingen. I Tjing, het boek der veranderingen, is wat betreft zijn oorsprong in mythe gehuld. Het werd in zijn huidige

ge bekende vorm opgesteld door koning Wen in 1143 voor Christus. Het wordt in het Verre Oosten vandaag de dag nog steeds geëerbiedigd en op grote schaal geraadpleegd. Het is gebaseerd op het geloof in de eenheid van de mens met het heelal dat hem omgeeft. Er worden drie cirkels gebruikt, die 64 samengestelde figuren omvatten. Ieder figuur bestaat uit een verschillende combinatie van zes onderbroken en ononderbroken lijnen, hexagrammen genaamd. Er is een "raadgever" en een "raadvrager" bij nodig. De raadvrager gooit zes keer drie muntjes op de cirkels (vroeger werden hiervoor steeltjes van duizendblad gebruikt, maar nu zijn munten in). Door zes keer te gooien krijgt men een hexagram en de raadgever verklaart wat dat inhoudt.

■ Agrippa....

De getallensymboliek van Agrippa was een ander medium dat al weer wat dichterbij het glasje schuiven staat. Deze symboliek was gebaseerd op het Hebreeuwse alfabet. Het Joodse mysticisme in de middeleeuwen ontwikkelde deze getallensymboliek om onder meer de toekomst te voorspellen. De gematria, de berekening van de getalwaarde van Hebreeuwse woorden, speelde daarbij een grote rol. Om dat het getal negen geen klankwaarde heeft in het Hebreeuwse alfabet en niet voorkomt in het Hebreeuws (ook niet 19, 90, 900 of 999) gaat de originele getallensymboliek tot 8. Natuurlijk was er weer iemand die het originele niet inzag en de getallensymboliek voor ons westerse denkers ombouwde tot één met 9 cijfers. Wij westerse denkers denken blijkbaar anders. Het gebruik van negen cijfers maakte het verdelen van ons alfabet ook wat makkelijker. Mijns inziens gaat de originele waarde van Agrippa verloren met het invoeren van een Westers surrogaat. Maar voor hem/haar die er in gelooft maakt dat niet uit.

■ Pythagoras....

De bewegende tafel van Pythagoras was de echte voorloper van het glaasje schuiven. Pythagoras had een bewegende tafel op wielen die boodschappen doorgaf, die dan weer door Pythagoras en zijn volgelingen werden uitgelegd. Pythagoras wordt door velen gezien als de grondlegger van een systeem waarop de betekenissen van getallen of letters zijn gebaseerd. In de middeleeuwen namen men het niet zo nauw en droegen bijvoorbeeld de Kabbalisten en de Christenen hun steentje bij aan deze mystiek.

Nog weer iets dichterbij het glaasje schuiven staat het boekwerk "Raphael's Witch or Oracle of the Future" dat in 1831 in Engeland verscheen. Hier geeft de titelpagina het "Rad van Pythagoras" weer, een uitvinding die gebruikt werd bij numerieke toekomstvoorspellingen. Twee cirkels, de letters van het alfabet in de buitenste en

FOTO'S: GERARD VAN ERKELENS

contact wilde treden. Mevrouw Curran beroerde dan het geheel en het voorwerp wees de letters en cijfers aan die benodigd waren om een boodschap te formuleren. De raad was gegeven en het geld was binnen. Mensen in moeilijke tijden zitten om goede raad verlegen en wat is er niet mooier dan het antwoord te krijgen van iemand die hier al is geweest. Vanuit een "andere wereld".

■ Ouijabord....

Ook dit alles is gebaseerd op de bewegende tafel van Pythagoras. De latere vorm kreeg het in het begin van deze eeuw, het "Ouijabord" (Oui = ja). Hier stond de techniek niet stil en heeft het houten bord wieltjes gekregen en rijdt zodoende, met de hand van de raadgever, naar de letters die de boodschap moeten vormen. Hester Dowden heeft, volgens haarzelf, als vooraanstaand Brits medium met het Ouijabord indrukwekkende resultaten behaald. Maar het werkte zo snel dat alleen de insider het lezen kon. Hier werd weer wat op gevonden, het aanwijspalkje werd voorzien van een potlood. De geest kon schrijven. De naam van het aanwijsbordje werd meteen aangepast, het heette nu "Planchette". De geesten konden ons hun boodschap schrijvend medelen. Dat heeft nog tot komische resultaten geleid. In 1903 diende er een zaak voor de rechter. Henry Carendish was als welgestelde jongeman door mevrouw Strutt met behulp van een Planchette zijn huis, grond en al zijn bezittingen kwijt geraakt. Een drietal aartsengelen en zijn overleden moeder hadden via de Planchette en mevrouw Strutt laten weten dat hij al zijn bezittingen aan Majoor Strutt en Mevrouw Strutt moest schenken. Aldus was geschied. Maar er zal wel wroeging zijn ontstaan, zijn moeder was altijd zo goed voor hem geweest. Voor de rechter moest mevrouw Strutt haar kunnen nogmaals demonstreren. Het is mij niet bekend wat de uitspraak was in deze oplichters-affaire.

■ Glaasje schuiven....

In 1930 werd de echte voorloper van

het glaasje schuiven gebruikt. Een manier van contact zoeken met geesten. De deelnemers zitten hier rond een tafel waarop langs de rand de letters van het alfabet zijn gerangschikt. Hierbij leggen de deelnemers aan de seance een vinger op het omgekeerde glaasje. Na het stellen van de vraag, spelde het glas door van letter naar letter te schuiven de boodschap van de geest(en).

In de duistere middeleeuwen deden verhalen van spoken en geesten opgang en werd er in geloofd. In het begin van deze eeuw waren het de poltergeesten die altijd wel voor een leuke film zorgden. Daarnaast denken sommige mensen dat er buiten- en bovennatuurlijke verschijnselen bestaan. Boven- en buitende natuur bestaan gaat natuurlijk niet. Als er al "iets" bestaat is het deel van de natuur en hoort het er gewoon bij. Frank Smyth behandelt ze allemaal in zijn boek "Modern Witchcraft" (1971).

Spoken of geesten, die zich op de een of andere manier zichtbaar maken of anderszins hun aanwezigheid proberen duidelijk te maken, leven in de mens en zullen dat wel blijven doen. Natuurlijk is niet voor alle spook- of geestverhalen een eenvoudige verklaring te vinden maar die is er meestal wel. Het glaasje schuiven komt uit de koker van aartsbedriegers die er ooit mee zijn begonnen, van bonkende tafelpoten tot schrijvende geesten. Om dan collega's die niet zo sterk staan, aan te zetten tot lichtzinnige daden met zware gevolgen, is een vorm van onverantwoord gedrag. Voor dat gedrag zit je niet in dienst ondanks dat je soms tijd moet verdrijven met minder zinnig werk.

Beweging komt altijd ergens vandaan, het ontstaat nooit spontaan en er is altijd meetbare energie voor nodig. Als het anders zou kunnen was het de oplossing voor de eventueel komende energiecrisis! Zo ook bij het glaasje schuiven.

Op een pluche tafelkleed met Koptische letters en zonder hand van de "raadgever" blijven de geesten met een mond vol tanden staan.

Pieter F. W. de Jager.

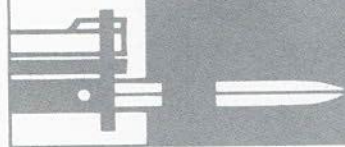
de cijfers 1 tot en met 26 in de binnenste ring. Ook hierbij zijn weer een raadvrager en een raadgever nodig. De raadvrager werd verzocht om een klein voorwerp dat hem na aan het hart lag in het midden van de cirkel te leggen. De dan in trance rakende raadgever beroerde het voorwerp en de "geliefde" geest gaf het antwoord via de raadgever aan de raadvrager. Iedereen tevreden.

■ Patience Worth....

Dit principe is op de steeds maar vragende en zoekende mens losgelaten en zie je opduiken op kermissen en boerenbruiloften (en op kazernes). Het "aanwijspalkje" van mevrouw H. Curran had als boodschapper een geest die "Patience Worth" werd genoemd. Het plankje was rechthoekig met de letters van het alfabet en de cijfers 1 tot en met 26 er op. Verder nog wat mystieke tekens in de hoeken die altijd goed waren voor een mystiek antwoord op moeilijke vragen. Hier werd weer iets gebruikt van de raadvrager, het liefst een voorwerp van de persoon waar men mee in

PRIKKELS

BEGINSEL

De verkiezingen voor ons parlement zijn weer achter de rug. De kabinetsformatie zal ongetwijfeld enige tijd in beslag nemen. Dat de christen-democraten weer eens rustig achterover leunend kunnen uitzoeken welke partner ze nu weer eens nemen voor een volgend kabinet, lijkt niet meer zo vanzelfsprekend. Dat is ook het enige positieve van deze verkiezingen. Doch naast de trieste toename van het aantal Janmaten in de volksvertegenwoordiging, is er nog een andere negatieve ontwikkeling.

Men noemde het een historisch novum, dat zeventig procent van de kiezers in de periode vooraf aan de verkiezingen niet wisten of ze wel zouden gaan stemmen of welke partij hun voorkeur had. De mensen die een uitgesproken opvatting hebben over de inrichting van de maatschappij vormen een slinkende minderheidsgroep. Je hoorde tijdens de cam-

pagne dan ook weinig of niets over het beginsel van een partij, voorzover partijen dat hebben. De sociaal-democratie, de christen-democratie of het liberalisme werden uitgedragen via procenten en berekeningen van het Centraal Planbureau.

Het begrip solidariteit lijkt wel niet meer van toepassing. Soms werd nog wel eens gesteld dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Maar die stelling leek wel niet meer over te komen, terwijl de kloof tussen arm en rijk steeds groter wordt. Zou het zo zijn dat meer mensen denken dat zij zelf de sterkste schouders hebben, of dat ze aan de goede kant van de kloof zitten?

Voorheen was dat in mindere mate het geval. Het feit dat je als beroepsmilitair voor het sociaal-democratisch beginsel was, werd door menig collega beschouwd als onwijs. Je was toch geen arbeider meer als je behoorde tot het kader van onze krijgsmacht. Daarbij vond men die politiek niet bepaald een pleitbezorger voor je broodvoorziening. Het gebroken gewoortje kon een ieder

zich nog wel herinneren. Als je dan stelde dat je maatschappijvisie verder ging dan alleen de belangenbehartiging van je broodvoorziening, was de discussie doorgaans beëindigd. De collega's vonden het pragmatisme van hun portemonnaie vaak belangrijker dan welk politiek beginsel ook.

Men zegt dat we nu leven in de tijd van de calculerende burger. Maar het was in de jaren vijftig ook belangrijk hoe de koek, die toen nog steeds groter werd, verdeeld moest worden. Er is weinig verschil van mening over het gegeven dat die koek nu echter steeds kleiner lijkt te worden. Toch blijft de verdeling daarvan, al wordt de koek nog zo klein, een politieke zaak. Rekenen in het eigen voordeel wordt steeds moeilijker. Dan wordt voor meer mensen duidelijk wie aan welke kant van de kloof tussen arm en rijk zit, en wie werkelijk de sterkste schouders hebben.

Mischien gaan we dan weer rond de tafel zitten om een politieke partij op te richten met een beginsel.

Cor Out

...ZOEK VOOR DE MATERIAALKOSTEN 'NS EEN AFTREKPOSTJE...

LOESJE

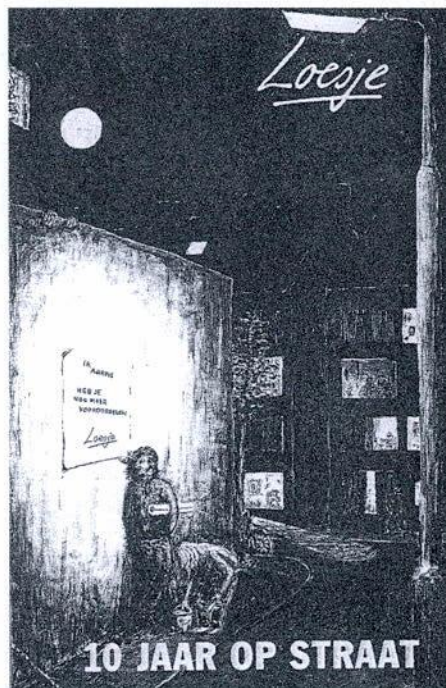
Echtgenoot is verleden tijd van echtgenieten

Loesje is tien jaar oud en dat wil ze maar wat graag weten. Ter gelegenheid van dit heuglijke feit verscheen onlangs de jubileumuitgave **Loesje, tien jaar op straat**. Voor wie het allemaal niet mocht weten, Loesje is een in heel Europa affiches plakkende vereniging die haar politieke visie niet onder stoelen of banken steekt.

Loesje werd in maart 1984 "geboren" in Arnhem. De zes oprichters begonnen in dat jaar in die stad affiches te plakken met "vooruitstrevende maatschappelijke teksten die de lezer prikkelden tot nadenken en de filosoof in de mens wakker maakten".

Loesje, tien jaar op straat bevat vier Loesje-posters op mega-formaat (100 bij 80 cm) met op de achterkant het verslag van tien jaar Loesje-affiches en activiteiten.

Een kleine greep uit tien jaar Loesje-teksten:

Wat ik mis in het WAO-debat is het gevaar voor overbevissing van sloten.

Beter tien in het land dan één op de vlucht.

Een slecht milieu eindigt bij jezelf.

Waarom ligt de waarheid toch altijd in het midden - omdat we er voortdurend omheen draaien.

Friet met of zonder da's pas kiezen.

Wat er ook speelt in een land, laten het vooral de kinderen zijn.

π
Loesje, tien jaar op straat. Het Spectrum, Utrecht. 1994. f 19,90. (WH).

CARTOONS VAN GARY LARSON

Humor is iets zeer persoonlijks. Waar de één bij in de lach schiet (sommigen zelfs niet meer bij komen) haalt de ander onverschillig de schouders op. Het

zou mij niet verbazen wanneer dit ook de reacties zijn van een willekeurige groep mensen op de cartoons van de Amerikaan Gary Larson. Toch is deze

Larson een grootheid, en waarlijk niet alleen in eigen land. Dagelijks verschijnen zijn cartoons in meer dan 1800 (!) kranten over de gehele wereld (in

Nederland in Het Parool). Alleen al in de Verenigde Staten zijn meer dan twintig miljoen van zijn boeken verkocht. Onlangs verscheen een cartoonboek van deze Larson in vertaling. Titel: *Aan de andere kant ...* Uit deze uitgave drukken we bijgaand twee tekeningen af. Wie grinnikt zal ongetwijfeld meer van deze cartoonist willen zien. Is dat niet het geval dan kan men zich een reis naar de boekhandel besparen. Zo is dat nu eenmaal ... met humor.

Gary Larson:
Aan de ene kant ... BZZTôH, Den Haag. 1994. 104 blz. f 12,50. (WH).

'Belegde broodjes!'

'Generaal! Vlucht! Kijk! ... Schoutisse doet het weer!'

THE HUDSUCKER PROXY:

vijfde film van de Coens

'We lezen vaak doortimmerde artikelen over wat we met ons werk bedoelen. Gek hoor, want voor ons gevoel doen we niet veel meer dan lekkere maffe filmpjes maken...' Relativerende woorden uit de mond van regisseur Joel en producent Ethan Coen (die volgens acteur Tim Robbins zo volledig op dezelfde golflengte denken dat ze elkaars zinnen afmaken). De beide broers, inmiddels 39 en 36 jaar oud, begonnen zo'n dikke tien jaar geleden heel klein met de thriller *Blood Simple*, van een bij elkaar geschraapt budgetje. Maar zowel filmliefhebbers als filmcritici schoten onmiddellijk over-eind, want de film was verrassend in alle opzichten: akelig spannend, schitterend opgenomen, origineel van opzet en feilloos in balans. Die eerste klap was een daalder waard, en wel meer ook.

Toch werden Joel en Ethan Coen niet dronken van die positieve reacties, want het duurde drie jaar voor ze met hun volgende film kwamen. Dat was ook een kwestie van geld, want een grote film was hun debuut niet geweest en ze wilden onafhankelijk blijven werken. Maar *Raising Arizona* bleek ook welkome kost voor een gespecialiseerd publiek van liefhebbers. In deze tragi-komedie, over een knul die zo verliefd is op zijn vrouw dat hij een baby voor haar steelt, gingen de Coens een totaal andere kant op, maar hun handelsmerk bleef onveranderd: originaliteit, vakmanschap en veel verrassingselementen. Bovendien bleken ze uit hun acteurs, in dit geval o.a. Holly Hunter en Nicolas Cage, de meest verbijsterende prestaties los te krijgen. Ook *Raising Arizona* kreeg jubelende recensies, en de broers stegen weer een stukje op de ladder in Hollywood.

Hun derde wapenfeit, de gangsterfilm *Millers Crossing*, kon mij persoonlijk wat minder boeien, al was ook aan die productie, waarin de knappe Ier Gabriel Byrne en de Brit Albert Finney meespeelden, vooral visueel weer heel

wat te genieten. John Turturro speelde er ook een klein rolletje in, en dat beviel de broers zo goed dat ze hem in hun vierde film, *Barton Fink*, de hoofdrol toevertrouwden. Opnieuw kozen ze een totaal andere richting: in deze film, waarmee ze in 1991 in Cannes een Gouden Palm veroverden, laten ze zien hoe een over het paard getilde toneelschrijver uit New York totaal te gronde gaat als hij zich laat verleiden om zijn kunsten als scenarist in Hollywood te komen vertonen. De film had een dreigende tweede lijn en ademde, vooral door het onheilspellende hotel waar zich een groot deel van de handeling voltrok, een Kafkaïaanse sfeer.

■ Grote Geld

Maar het grote artistieke succes van *Barton Fink* bleek ook de brug naar een groter publiek te slaan, vooral in Europa. De Gouden Palm in Cannes staat ten slotte bij een beetje filmliefhebber hoog aangeschreven. In dit stadium van hun kalm uitgestippelde carrière deed het Grote Geld zijn intrede, in de figuur van producent Joel Silver, die miljoenen had verdiend met enorme commerciële klappers als *Die Hard* en *Lethal Weapon*. Hij zag wel wat in die

handige broers met dat feilloos gevoel voor absurd drama, en die onuitputtelijke creativiteit. Ze mochten er 25 miljoen dollar tegenaan gooien, en hielden ook het recht om zelf de uiteindelijke montage uit te voeren. De 'art house darlings' zoals hun bijnaam in de Amerikaanse filmwereld luidt (doordat hun films tot nu toe voornamelijk door een arthousepubliek werden gewaardeerd), vonden het desondanks moeilijk om af en

toe met hun geldschietster te moeten overleggen over bepaalde beslissingen. Toch heeft dat kennelijk geen onoverkomelijke problemen opgeleverd, en dankzij dat zeer ruime budget is *The Hudsucker Proxy*, ook visueel een verpletterende film geworden. Joel en Ethan Coen die samen het scenario schreven, hebben het verhaal gemodelleerd naar de optimistische, wat naïeve films van Frank Capra van voor de oorlog, toen goedwillende mannen met reine zielen het met veel doorzettingsvermogen uiteindelijk ver schopten in Amerika, het land van de onbegrensde mogelijkheden. Maar al speelt het verhaal zich af in de jaren vijftig, we leven wel in de jaren negentig, dus het uiteindelijke resultaat werd een sarcastische variant op die positieve produkties van een halve eeuw geleden.

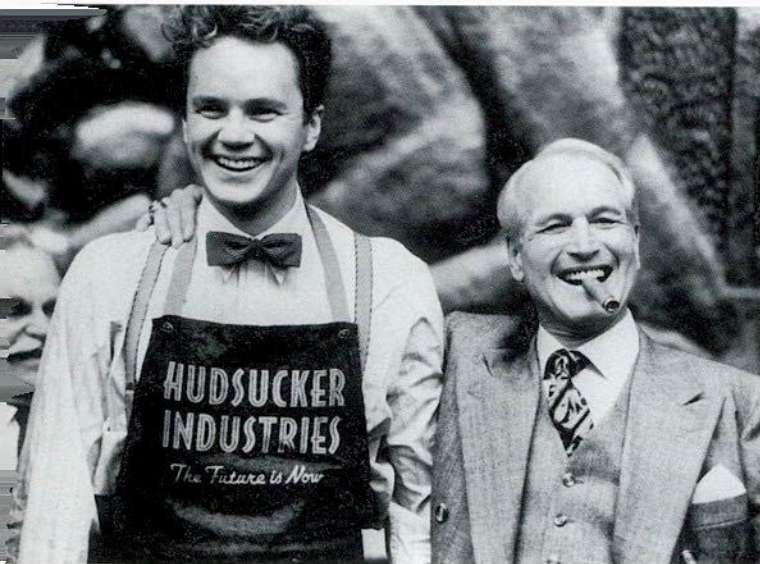
■ Meer intriges

Tim Robbins speelt weliswaar een goedwillende sukkel uit de provincie, die in New York zijn geluk komt beproeven en binnen de kortste keren directeur wordt van een enorme onderneming, achter de schermen werken duistere krachten waar hij geen benul van heeft. De grondlegger van het bedrijf heeft namelijk zelfmoord gepleegd (door de meest spectaculaire sprong uit een raam die ooit op film is vastgelegd), en diens rechterhand wil tot elke prijs voorkomen dat de aandelen van de overledene op de markt komen. Hij zoekt dus een manier om ervoor te zorgen dat die zo kelderen dat niemand er belangstelling voor heeft en denkt dat dat zal lukken met een absolute nitwit aan het roer... Een uitgekookte verslaggeefster ruikt echter onmiddellijk lont en dringt zich vakkundig bij de nieuwbakken directeur op om aan de weet te komen hoe de vork in de steel zit. Naast deze eerste verhaallijn telt het script nog talloze kleinere intriges, grappen, verwijzingen en understatements. De echte liefhebber doet er daarom goed aan om tweemaal te gaan kijken: een keer voor de rode draad, en een tweede keer om nog eens rustig te genieten van alle bijkomstigheden.

Het spreekt vanzelf dat er ook dit keer weer formidabel wordt geacteerd, want acteursregie is een speciale gave van de Coens. Naast de veelzijdige Robbins in de rol van de nieuwe directeur, is Paul Newman minstens zo sterk als de sluwe financieel expert die de hele constructie heeft bedacht. Een Nederlandse correspondent in New York schreef in zijn Amsterdamse krant dat hij *The Hudsucker Proxy* gewoon te mooi vond: één en al adembenemend visueel stuntwerk en zero inhoud. Daar ben ik het, dat hebt u inmiddels wel begrepen, absoluut niet mee eens. Voor mij is de film een bijtende satire die in heel veel situaties van toepassing is, en waarin de gebroeders Coen opnieuw laten blijken dat ze verschrikkelijk goed weten wat er in het leven te koop is, zonder dat ze zich daardoor laten ontmoedigen.

Leonore van Opzeeland

Tim Robbins (l) en Paul Newman in *The Hudsucker Proxy*

FILM IN 'T KORT

FAR AWAY, SO CLOSE

De Duitse regisseur Wim Wenders heeft zich met een aantal prachtige, indrukwekkende films een blijvende plaats veroverd in de wereld van de film, maar de laatste jaren lijkt hij de richting enigszins kwijt. *Until the End of the World*, zijn voorlaatste, zeer prentieuze film, werd zelfs een regelrechte flop. Deze maand gaat *Far Away, So Close* in première, het vervolg op *Der Himmel Ueber Berlin* uit 1987, die nog wel zeer origineel en onderhoudend was. Maar dit vervolg gaat opnieuw mank aan prenties, waarbij dan ook nog eens een

Otto Sander en Natassja Kinski in *Far Away, So Close*

tamelijk onverteerbare, moralistische lading komt. Toch blijft een film van Wenders vrijwel altijd iets bijzonders, onorthodox van opzet, vaak met zeer veel visie gefilmd, en nooit makkelijk of commercieel. En dat is dan weer een pluspunt, in de veelheid van computer-gestuurd Amerikaans aanbod. In *Far Away, So Close* staat de engel Cassiel centraal. In de vorige film was zijn collega, Damiel, verliefd geworden op een aardse vrouw (rol van de talentloze mevrouw Wenders, Solveig Dommartin), en dus een mens van vlees en bloed geworden. Dit keer wordt ook Cassiel stoffelijk, en dat valt hem niet mee. Binnen de kortste keren komt die hemelse engel aan de zelfkant van de samenleving terecht. Wenders neemt de val van de Berlijnse Muur, en de enorme veranderingen, die deze symbolische en historische gebeurtenis teweeg heeft gebracht, als uitgangspunt voor een nogal overladen verhaal over goed en kwaad, heden en verleden, eeuwigheid en ogenblik.

THE PAPER

Ron Howard, die ooit furore maakte als braaf melkbekje in de televisie-serie

Michael Keaton en Glenn Close in *The Paper*

Happy Days, is inmiddels uitgegroeid tot één van de meest succesvolle regisseurs van Amerika (evenals Rob Reiner, de bal gehakt uit *All in the Family*). Hij bekwaamt zich voortdurend in nieuwe vaardigheden. Voor zijn debuutfilm *Splash* ging hij onder water, in *Backdraft* ging het over branden en de bestrijding daarvan, en in *The Paper* speelt het verhaal zich af op de hectische redactie van een New Yorkse 'tabloid'. De film begint kalm, en naarmate de dag op de redactie vordert, voert Howard de snelheid steeds meer op, zodat je als kijker echt een goed beeld krijgt van het leven van sterreporter Michael Keaton. De man jaagt op een primeur, heeft een hoogzwangere vrouw die zijn aandacht eist, is bezig met een sollicitatie bij een concurrerende krant, en ontdekt dan opeens dat één van de feiten in zijn verhaal niet klopt. Hij gaat zelfs zo ver dat hij de persen laat stoppen om zijn artikel te corrigeren, waardoor hij bijna de geboorte van zijn kind mist...De film is schitterend van atmosfeer, en wordt, behalve door de mooie opgefokte rol van Keaton, gemaakt door de ijzersterke bijrollen: Glenn Close als de ambitieuze hoofdredactrice, Randy Quaid als de lichtelijk getikte columnist, maar vooral door Robert Duvall als de gepokte en gemazelde chef stadsredactie.

BLINK

Een thriller zoals ze meer gemaakt zouden moeten worden is *Blink* van Michael Apted. Madeleine Stowe speelt een violiste in een countrybandje. Ze is op haar achtste jaar door een ongeluk blind geworden, maar leert na een ge-

Madeleine Stowe als Emma Brody in *Blink*

slaagde operatie weer zien. Helemaal helder is haar blik in het begin echter nog niet (let op het ingenieuze camerawerk!). Als er een meisje in haar flatgebouw wordt vermoord, denkt ze dat ze de dader kan identificeren. Maar de inspecteur die de zaak in onderzoek heeft, merkt al snel dat zij als getuige niet wat je noemt betrouwbaar te noemen is. Als hij dan ook nog eens zijn kop verliest doordat ze wel heel mooi en bovendien heel bijdehand is, wordt situatie voortdurend ingewikkelder. De film wordt zeer overtuigend gespeeld, met Aidan Quinn als de politieman, en de mooie Stowe als blinde maar absoluut niet zielige muzikante. De ontknoping is echt verrassend, en helemaal van deze tijd. Niet missen!

FRAUDS

De Britse film *Frauds* is een curieuze produktie, onalledaags van sfeer, en met die aardige popzanger Phil Collins is zo graag af en toe een filmrolletje speelt, dit keer vermomd als gemene chanteur.

Phil Collins

Een jonge knul ensceeneert in zijn eigen woning een inbraak. Maar zijn vrouw komt onverwacht thuis, ontdekt de inbreker en vermoordt hem. Vreselijk natuurlijk, want de inbreker was een vriend van het paar. Toch verliezen ze de kop niet. De man besluit zijn oorspronkelijke plan door te zetten: hij wil de verzekering oplichten. Dan verschijnt Collins ten tonele. Hij kent dit soort trucs, en begint het stel te chanteren omdat hij onmiddellijk door heeft waar ze mee bezig zijn. De film gaat serieus van start, maar wordt gaandeweg steeds absurdistischer, met een uiteindelijke slotscene in een kakelbont decor. Niet echt goed, wel heel gek.

L.v.O.

VRAGEN STAAT VRIJ

De mens heeft zich naar ander leven respectvol te gedragen. Het is terecht: het dier heeft ook rechten.

Soms is het wrang: het huisdier krijgt verzorging, warmte en aandacht; de buurman/vrouw verkommt in eenzaamheid.

Soms is het wrang: de hond wordt vertroeteld, krijgt duur voer; gaat tijdens de vakantie naar het asiel.

De asielzoeker mag slechts onder bepaalde condities ons land in: hij kost te veel.

Soms is het wrang: we voeren actie: de jacht op dieren moet worden afgeschaft. Enkele honderden kilometers hiervandaan wordt op mensen gejaagd; we voeren nauwelijks actie.

Soms is het wrang: geweldscènes waar dieren de dupe van zijn ontlokken een golf van medelijden; "O...wat zielig, wat wreed!"

Geweldfilms waarin mensen elkaar te lijf gaan, afmaken...ze sleuren ons mee; aanmoedigingskreten klinken.

Soms is het wrang. Vind jij dat ook? Hoe zou dat toch komen?

Hebben we zo vaak pijn en teleurstelling in het contact met mensen opgedaan, dat we onze toevlucht zoeken bij dieren?

Weten we niet hoe we de stroom van geven en nemen tussen onszelf en de ander(en) op gang kunnen houden?

Steven

EGO PUZZEL

De oplossing van de puzzel in het mei nummer luidt als volgt: 1-kankeren; 2-ankeren; 3-kenner; 4-keren; 5-keer; 6-ree; 7-re; 8-e; 9-en; 10-den; 11-deen; 12-reden; 13-aderen; 14-naderen; 15-naderend.

Hieronder een puzzel waarbij de vier juiste woorden van elk zeven letters zowel horizontaal als vertikaal dienen te worden ingevuld.

De omschrijvingen luiden als volgt: 1-vrucht; 2-voetballer; 3-dicht begroeid; 4-van waterkeringen voorzien.

1		2		3		4
2						
3						
4						

BOEKEN

Gewone jongen met AIDS

Rick's Report is het dagboek van een jongen die onbewust geïnfecteerd is geraakt met het aids-virus. Edwin Bakker heeft drie jaar lang een column geschreven in de GAY-krant over zijn ziekte en zijn dagelijks leven daar omheen. De Rick uit de titel is de jongen die naar alle waarschijnlijkheid Edwin heeft besmet. In 1982, toen Edwin een kortstondige relatie had met Rick, bestonden termen aids en safe sex nog niet eens. Edwin werkte als free-lance journalist voor de GAY-krant, de Veronicagids en de Amersfoortse Courant, werk dat hij gedurende zijn ziekte ook nog zoveel mogelijk door heeft proberen te zetten. Het boek is een bundeling van die columns in de GAY-krant. Edwin schrijft over zijn ervaringen met de experimentele aidsremmer Kemron en de strijd tegen stigmatisering als aids-patiënt. Kan hij in het begin nog vertellen over zijn werk, vakantie en vrienden, tegen het einde van het boek komt de ziekte steeds meer centraal te staan.

De manier van vertellen van de schrijver is zo gedetailleerd en realistisch dat de lezer het gevoel krijgt Edwin al jaren te kennen. **Rick's Report** is het verhaal van een gewone jongen, die ondanks zijn ziekte een gewoon leven wil leiden. Het gaat over zijn werk, zijn woede, zijn vernederingen, zijn gevoelens van machteloosheid en soms vrolijkheid. Het is bepaald geen droevig boek of melodramatisch verhaal. Het is het verhaal van Edwin die tegen aids en voor het behoud van zijn dagelijks leven vecht. Door de dagboekvorm en het nawoord van een nauw betrokken vriend komt Edwin heel dichtbij. **Edwin Bakker: Rick's Report. BZZTôH, Den Haag 1994. 175 blz. f 27,50. (MV)**

Maya en Judas

Wat hebben het twintigste eeuwse Mexico en het oud-testamentische Israël, de Maya-cultuur van Yucatán en Judas van Iskariot met elkaar te maken? Ogenschoon niets scheen mij toe, tot ik de jongste uitgave in de reeks Mystieke verhalen van uitgeverij Ankh-Hermes onder ogen kreeg. Aangezien door de intrigerende omslag en titel begon ik nieuwsgierig aan 'De vlucht van de gevederde slang' van Armando Corsani.

Het eerste van de drie delen van dit boek gaat over een gehandicapte journalist die betrokken raakt in de voorbereidingen van een revolutie ergens in Latijns Amerika en die een ontmoeting heeft met een merkwaardige man, een heel bijzonder mens: een wetende. Deze man houdt de

journalist, wiens 'diplomatieke' dubbellevens steeds dramatischer gaat verlopen, voortdurend een spiegel voor ten aanzien van diens dagelijks handelen en de diepere zin van het leven. De groeiende vriendschap tussen de beide mannen - de 'wetende' krijgt de ander zelfs met een grandioze en vermakelijke list uit de gevangenis - maakt de journalist tenslotte rijp voor de publicatie van een manuscript vol Maya-wijsheden (het tweede deel), dat hij van de wetende heeft gekregen. En daarop sluit dan naadloos het derde deel aan, dat een bijzonder interessante, andere visie bevat op het schijnbare verraad van Jezus door Judas.

Kortom een, zeker op het eind, niet altijd gemakkelijk, maar buitengewoon boeiend boek. **Armando Corsani: De vlucht van de gevederde slang. Ankh-Hermes, Deventer 1994. 176 blz. f 29,50.(FS)**

Gedicht

De Amerikaanse schrijfster Maya Angelou verwierf wereldwijde bekendheid met haar vijf autobiografische roman waarvan "Ik weet waarom gekooide vogels zingen" het eerste deel is. Minder bekend is dat deze veelzijdige vrouw (zang, dans, toneel, enz.) ook een aantal poëziebundels schreef.

Op verzoek van de Amerikaanse president Bill Clinton schreef Maya Angelou een lang gedicht dat zij bij de inauguratie van Clinton (20 januari 1993) voorlas. Miljoenen tv-kijkers, over de gehele wereld, werden diep getroffen door haar menselijke bijdrage. Want in "Bij het gloren van de dag" verwoordde zij een verlangen van velen: zet een streep onder het voorgaande en grijp de kans om opnieuw te beginnen. Een boodschap die niet alleen bestemd was voor Clinton maar voor een ieder die het maar wilde horen. Astrid Roemer vertaalde dit prachtige gedicht op voortreffelijke wijze (door de lezer te controleren, want ook de oorspronkelijke versie is afgedrukt). Ook de uitgever verdient alle lof voor zowel het initiatief als de uitgave zelf.

Wij kozen bijgaand (kort) fragment.

Maya Angelou: Bij het gloren van de dag. De Geus, Breda. 1993. 19 blz. geb. f 17,90. (WH).

*Vrouwen, kinderen, mannen
Vat de droom in de palm van je handen
En kneed hem naar het model van je
Meest intieme wens. Bewerk het
Tot de voorstelling van je meest
publieke zelf
Open je hart
Ieder nieuw uur bevat nieuwe kansen
Voor een nieuw begin
Blijf niet levenslang kleven
Aan angst en eeuwigdurend vastzitten
Aan wreedheid*

Zwarte Gaten

Het bijzondere van een zwart gat is dat het niet om een gat gaat en dat zwart toch eigenlijk het woord niet is dat men er aan mee kan geven. Maar men kan ook niet beweren dat het 'niets' is. Wat is nu precies een zwart gat? Kitty Ferguson legt het uit in haar boek 'Een reis naar de grenzen van het universum'. Het is een bijzonder boek geworden. Stap voor stap neemt ze de lezer mee naar wat haar einddoel is, namelijk een goed begrip van wat zwarte gaten zijn. Eerst

wordt uitgelegd hoe sterren ontstaan, uit gas dat als gevolg van onderlinge atomaire aantrekkingskracht wordt samengetrokken. Uiteindelijk ontstaat kernfusie, het samengaan van twee waterstofkernen in één heliumkern. Het is ook het moment dat het geheel als een ster begint te functioneren.

Wanneer een gas wordt samengeperst wordt de druk in het gas groter. Daarmee ontstaat er een druk die tegengesteld is aan de atomaire aantrekkingskracht van de kernen en wordt voorkomen dat de gaswolk verder inkrimpt. Maar het is een tijdelijk evenwicht. Naarmate er meer helium ontstaat neemt het fuseren van waterstof af, wordt de brandhaard kleiner en daalt de temperatuur en druk van de bewegende atomen. Met als gevolg dat de jonge ster weer kleiner wordt.

Uiteindelijk wint de atomaire kracht, de zwaartekracht, het van de druk die als gevolg van de kernfusies ontstaat. Dan begint de afkoelende ster in elkaar te storten. De duur van dit proces hangt af van de hoeveelheid brandstof die voor kernfusies kan worden gebruikt. Maar wat als een zwart gat zich heeft gevormd? Dit is het meest boeiende gedeelte van het boek. Als de zwaartekracht zo groot is geworden dat zelfs straling (dus ook lichtdeeltjes) niet meer kan ontsnappen, hoe kunnen wij ons dan überhaupt bewust zijn van deze in elkaar geklapte ster?

Kitty Ferguson
Een reis naar de grenzen van het universum
Zwarte gaten in het heelal

Ferguson gaat uitvoerig en helder met deze vraag om. Echter, ze vraagt nogal wat van de lezer, geen rekenwerk, wel een groot voorstellingsvermogen. Want het is niet gemakkelijk om jezelf een 'waarnemers-horizon' rond een zwart gat voor te stellen. En dan het feit dat zwaartekracht van invloed is op tijd en ruimte: Wat moet ik me bij een gekromde ruimte voorstellen? Maar is dit aan Ferguson te wijten? Ik denk het niet. Het onderwerp dat ze behandelt gaat over nieuwe manieren van kijken en denken over wat werkelijkheid zou kunnen zijn en dat brengt nu eenmaal nieuwe begrippen met zich mee. Elk woord is

slechts een woord, niet het ding zelf. De lezer zal zich moeten inzetten om invulling te geven aan wat met de vele nieuwe begrippen wordt bedoeld. Ferguson helpt daarbij goed mee. De kernbegrippen staan vetgedrukt en zijn achter in het boek met uitleg terug te vinden.

Heb je interesse? Het boek geeft ook nog informatie over wat de betekenis van zwarte gaten in het universum zou kunnen zijn. Veel verder gaat het niet, jammer.

Kitty Ferguson: Een reis naar de grenzen van het universum; zwarte gaten in het heelal. BZZTôH, 's-Gravenhage 1993. 128 blz. f 29,50 (JMvL)

Afrika

De Ghanese schrijver Kofi Awoonor behoort zonder meer tot de groten van de Afrikaanse literatuur. Maar ook buiten dit werelddeel is deze auteur (in het dagelijks leven permanent vertegenwoordiger van Ghana bij de VN in New York) al lang geen onbekende meer. Zo nam hij als dichter bijvoorbeeld al twee keer deel aan het vermaarde Poetry International in Rotterdam. In zijn dit voorjaar verschenen roman *Komt de reiziger weerom* beschrijft hij de reis van een als slaaf gevangen genomen Afrikaan naar Amerika ten tijde

van de slavenhandel en zijn terugreis, enkele generaties later, van de Nieuwe Wereld naar zijn moederland. Het is een ceremonieel reis door de tijd waarin vertrek en aankomst onderling verwisselbaar lijken te zijn. De hoofdpersoon moet terugkeren naar zijn geboortegrond om te ontdekken wie hij is. Na een lange tocht staat zijn oom hem in

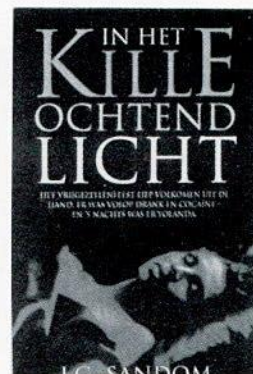
Afrika, bij het hek van zijn woning, op te wachten en begroet hem met de woorden: "Welkom, mijn zoon; ik heb op je gewacht". Gepassioneerd neemt hij vervolgens deel aan de ceremonie, onweerstaanbaar agetrokken door de drums, de melodie en de atmosfeer. In een informatief nawoord in-

roduceert Jan Kees van de Werk (de verantwoordelijke redacteur van de Afrikaanse Bibliotheek) Awoonor bij de lezer. Een prachtige roman! Kofi Awoonor: *Komt de reiziger weerom*. In de Knipscheer, Amsterdam 1994. 191 blz. f 32,50. (WH)

Thriller

De schrijver, Jay Sandom, heeft met zijn boek *In het kille ochtendlicht* een prima bijdrage geleverd aan het genre 'triller'. Het verhaal gaat over vijf jonge, succesvolle Amerikanen, die het vrijgezellenfeest vieren van één van hen in New York. Na een aantal gelegenheden te hebben bezocht ontmoeten zij de exotische prostituee Yolanda. Zij gaan met haar mee naar haar appartement, waar zij gebruik maken van de diensten van Yolanda. John Payne is als laatste aan de beurt. Als hij een paar uur later met een geweldige kater wakker wordt, doet hij een gruwelijke ontdekking. Naast hem in bed ligt Yolanda's bebloede, levenloze lichaam. Is de zwangere echtgenote van John gehuwd met een moordenaar? Eensgezind besluiten de vrienden alle sporen van het fatale nachtelijke bezoek uit te wissen in de hoop, dat niemand de verdwijning van Yolanda iets zal kun-

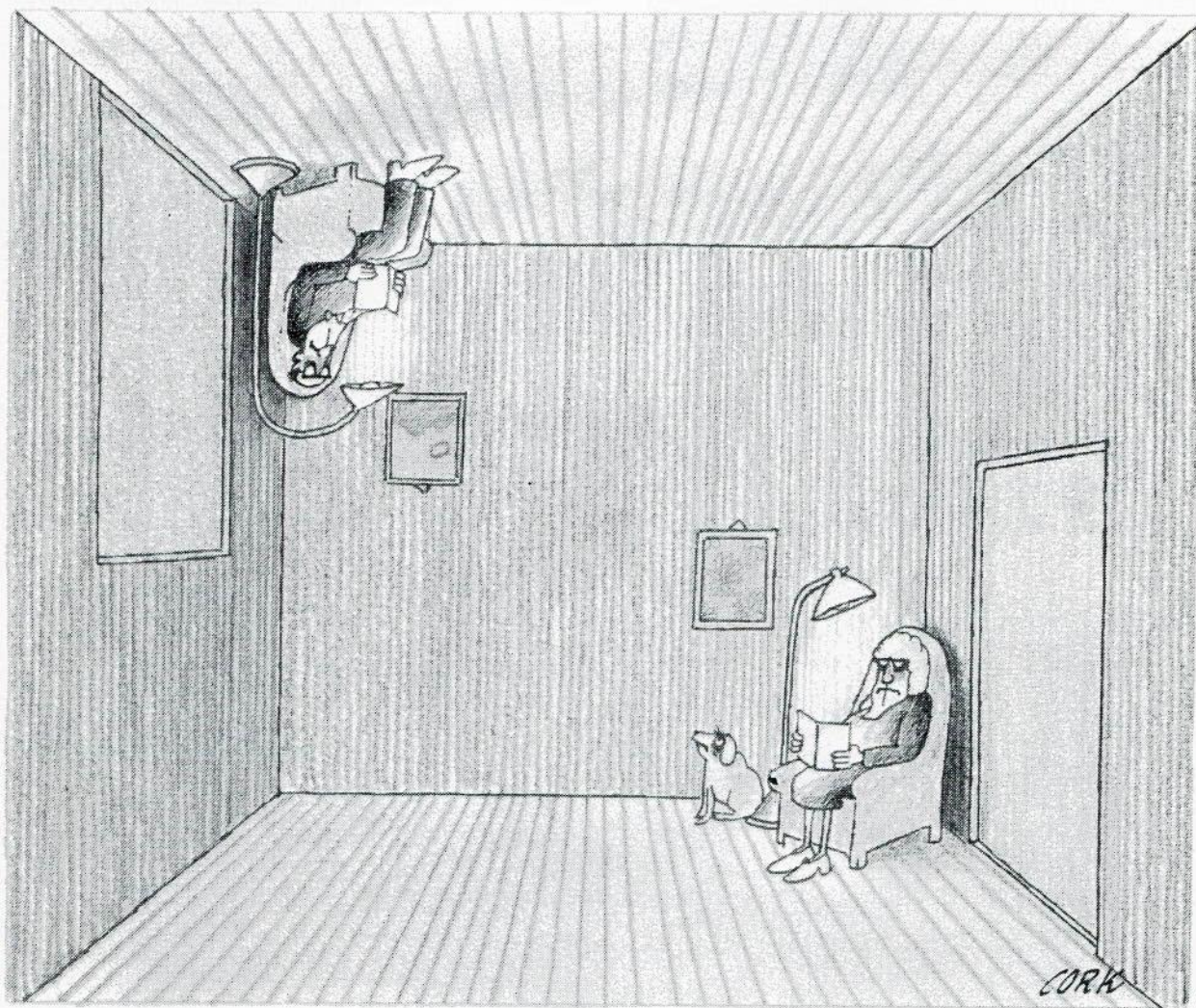
nen schelen. Maar zij gokken verkeerd. Iemand heeft iets gezien. De nachtmerrie is nog lang niet voorbij - hij begint pas. De eens zo veilige wereld van de vrienden stort ineen, wanneer zij ten prooi vallen aan chantage, bedreiging en verraad.

De vraag, wat er nu werkelijk gebeurd is tijdens die nacht van het vrijgezellenfeest zal de lezer tot de laatste bladzijden geboeid houden.

J.G. Sandom: *In het kille ochtendlicht*. Unieboek, Houten. 1994, 272 blz. f 30,-. (EK)

Wim Heij
Erika Krijt
Joost M. van Langen
Frank Spoelstra
Maarten Voetelink

Interview met Heleen Dupuis in de Humanist

HOE MOET JE GOED LEVEN?

Regelmatig laten vooral politici zich op dit moment uit over normen en waarden, en dan vooral over de achteruitgang daarvan. Op scholen, in de opvoeding en hopelijk ook in de politiek zelf moet een herstel van "christelijke en humanistische" waarden (Bolkestein!) plaats vinden. Nu is het al moeilijk om er zelf achter te komen wat je normen en waarden zijn, en dan ook nog "goed" leven volgens een bepaalde moraal? Niet eenvoudig, zeker niet in een tijd waar ieder dat voor zich zelf moet weten. En dat laatste vinden Humanisten over het algemeen: mensen moeten zelf uitmaken hoe zij willen leven en samenleven.

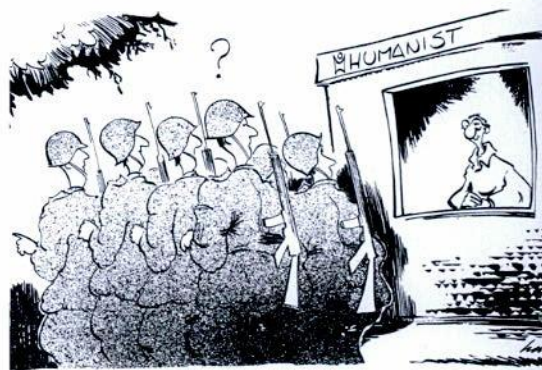
In het april-nummer van de Humanist, een uitgave van het Humanistisch Verbond, wordt Heleen Dupuis geïnterviewd; zij is hoogleraar ethiek in Leiden en heeft een boekje geschreven met de titel: "Goed te leven, reflecties op de moraal". Voor zo ver dat mogelijk is in de ethiek geeft zij in redelijk normale mensentaal aan waar het om gaat als je probeert goed te leven in deze tijd. Ze sluit de ogen niet voor allerlei uitingen

van verloedering en misdadigheid en probeert duidelijk te maken hoe, zonder in van boven opgelegde waarden en normen te vervallen, we toch kunnen proberen een leefbare samenleving te maken met elkaar.

Ze weet niet of er een absoluut "goed" of "kwaad" bestaat, ze gaat er van uit dat mensen een zekere ruimte hebben om dat zelf uit te maken en daar dan ook voor verantwoordelijk zijn.

Tegelijk noemt ze mensen in moreel opzicht wat overbelast: er zijn zoveel zaken waar je een oordeel over moet hebben, waar je moet kiezen wat je goed of slecht vindt. Het is dan ook geruststellend dat ze het oude principe "behandel anderen zoals je zelf behandeld wilt worden" als een positieve richtlijn voor handelen noemt.

Aardig in het interview is ook dat Heleen Dupuis de keerzijde van het "ie-der moet het voor zich zelf weten" laat zien: wie durft er nog hardop iets moreel af te keuren? Er zijn toch echt zaken die voor ons allemaal van belang zijn en waar we voor moeten inleveren, aan geld of eigen ruimte. En als mensen

dat niet doen mag daar best wat van gezegd worden, gewoon thuis tegen de kinderen of als goede vrienden onder elkaar, en niet pas voor de rechtbank.

Verder in deze Humanist een interview met Ina Brouwer, duo lijsttrekster van Groen Links, als laatste in de serie "Politici over hun inspiratiebron". Van deze serie is een apart verkiezingsnummer verschenen, dat zonder twiifel ook na de verkiezingen nog interessante informatie geeft over het gedachtengoed van enkele van onze belangrijkste politici, zoals Bolkestein, Wolffensperger, Brinkman en d'Ancona.

Humanist, uitgave van het Humanistisch Verbond. Abonnement f37,50, tel 030-318145. Het verkiezingsnummer is nog gratis verkrijgbaar. (JM)

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	MDTN	Telefoon privé
Wezep/t Harde/ Vlb. Twenthe	L.J.H. (Lex) Beekers	05207-67549/05255-8109 * 06 - 514 - 6093	* 06 - 535 - 7549	038-212656
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-627909/627913	* 06 - 549 - 7913	040-627322
Seedorf	J. (Jacques) van den Blink	00-4942817510, tst. 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942848629
Nunspeet	J. (Jan) den Boer	05771-1341, tst. 2492/2498	* 06 - 534 - 2492	03210-18934
Rotterdam/ Doorn	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	010-4539911, tst. 341/381	* 06 - 213 - 341/281 * 06 - 202 - 617	03480-14787
Arnhem/ Vlb. Twenthe	E.Y. (Ellen) Bremer	085-718911, tst. 335 * 06 - 514 - 6093	* 06 - 517 - 335	08308-21867
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	02230-52089	* 06 - 209 - 2089	02991-3525
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	05210-15422, tst. 2643	* 06 - 532 - 2643	05220-62273
Den Helder	M.J. (Marias) van Dorp	02230-52405	* 06 - 209 - 2405	035-232142
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	02230-56820	* 06 - 209 - 6820	072-641080
Seedorf	R.P. (Rob) Geene	00-4942817510, tst. 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942812470
Utrecht (Kmar)	J.J. (Jaap) Geuze	030-366444/45	* 06 - 557 - 6445	075-703705
Assen	W.A. (Bart) Hetebray	05920-58499	* 06 - 541 - 8499	05160-13579
Weert	C.H. (Kees) van der Hilst	04950-82811, tst. 702	* 06 - 578 - 702	013-425425
Den Helder/A'dam	C. (Carine) van Hinte	02230-52089	* 06 - 209 - 2089	01727-13248
Ede	A.H.T. (Ad) Hornis	08380-81826	* 06 - 678 - 1826	030-937808
Harderwijk	I.P. (Irma) Jacobs	03410-76000, tst. 7809/7810	* 06 - 533 - 3114/3215	03417-58156
Blomberg	F.G. (Frits) van de Kolk	00-4952358150	* 06 - 443 - 259	00-4952356621
Hohne	B.J.T. (Ben) van der Linden	00-4950514700, tst. 249	* 06 - 594 - 2285	00-4950518642
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	030-366444/45	* 06 - 557 - 6444	035-234907
Stolzenau	J.G.J. (Jan) Nauts	00-49633277276	* 06 - 445 - 290	00-495761687
Woensdrecht	V.J.B.M. (Vincent) Peeters	01646-92977	* 06 - 504 - 2654	01640-47215
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-607051	* 06 - 500 - 7051	020-6323785
Nijmegen	P. (Peter) Samwel	080-276911, tst. 154/196	* 06 - 511 - 196	080-563833
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snels	085-533377 of 532774	* 06 - 564 - 2774	080-229069
Schaarsbergen	M. (Marijke) van der Stigchel-Wijngaard	085-532752 of 532774	* 06 - 564 - 2774	08382-1675
Breda	J.W.F. (Jan) Sulman	076-273341	* 06 - 529 - 3341	076-872688
Vught	J.E.M. (José) Verheyen	073-881000, tst. 1564	* 06 - 531 - 1564	080-239840
Leeuwarden	G.J. (Gerrit) Vlietstra	058-346826	* 06 - 519 - 6826	05110-72385
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	* 06 - 213 - 341/281	033-952099
Hoofdraadsman	W.H. (Wim) Heij	03404-14436		05210-13657
Stafradsvrouw	J.J. (Joan) Merens	03404-14436 of 20906		085-629745
Coornherthuis (raadsman)	J. (Jan) den Boer	03404-14060		03210-18934
(raadsman)	J.M. (Joost) van Langen	03404-14060		08370-10205

